



CENTRI CIVILNIH INICIJATIVA  
ЦЕНТРИ ЦИВИЛНИХ ИНИЦИЈАТИВА

## LOKALNA UPRAVA ZA KVALITET ŽIVOTA GRAĐANA

Faza 2

# OPŠTINA BIHAĆ

IZVJEŠTAJ O KVALITETU ŽIVOTA ZA 2012./2013.  
GODINU

Maj 2013



Projekat „Lokalna uprava za kvalitet života građana – faza 2” finansira Evropska unija  
Stavovi izneseni u ovom dokumentu odgovornost su CCI i ni u kom slučaju ne predstavljaju stavove EU

## **SADRŽAJ**

I UVOD.....	4
O Projektu.....	4
Pristup kvalitetu života .....	5
Pogled na evropsko mjerjenje kvaliteta života .....	5
Metodologija .....	6
<b>II KVALITET ŽIVOTA U GRADU BANJOJ LUCA PO SETOVIMA INDIKATORA .....</b>	<b>12</b>
1. Ekonomска situacija .....	12
2. Stanovanje i lokalno okruženje.....	16
3. Obrazovanje, zaposlenje i vještine .....	17
4. Struktura domaćinstva i odnosi u porodici.....	21
5. Zdravlje i zdravstvo.....	22
6. Infrastruktura u opštini.....	25
7. Životna sredina .....	25
8. Subjektivno bogatstvo .....	26
9. Uočeni kvalitet društva.....	27
<b>III POREĐENJE MEĐU POSMATRANIM GRADOVIMA I OPŠTINAMA .....</b>	<b>35</b>
1. Poređenje među posmatranim opštinama i gradovima po setovima indikatora objektivnog kvaliteta života.....	35
1.1. Ekonomска situacija .....	35
1.2. Stanovanje i lokalno okruženje.....	36
1.3. Zaposlenje, obrazovanje i vještine .....	37
1.4. Struktura domaćinstva i odnosi u porodici.....	37
1.5. Zdravlje i zdravstvo .....	38
1.6. Infrastruktura.....	39
1.7. Životna sredina .....	40
1.8 Uočeni kvalitet društva.....	40
Lokalna uprava kao servis građana .....	41
Komunalne usluge .....	42

RANG LISTA OPŠTINA I GRADOVA PREMA OBJEKTIVNOM KVALITETU ŽIVOTA .....	43
2. Poređenje među posmatranim opštinama i gradovima po indikatorima subjektivnog kvaliteta života .....	44
Pregled prosječnih ocjena po pojedinačnim komponentama zadovoljstva dat je u tabeli koja slijedi:.....	45
Indeks lične sreće .....	46
RANG LISTA OPŠTINA I GRADOVA PREMA SUBJEKTIVNOM KVALITETU ŽIVOTA .....	47
<b>ZAKLJUČAK</b> .....	48
<b>ANEKS 1. Izračunavanje seta indikatora za opštinu Bihać</b> .....	49
<b>ANEKS 2 - Uporedne tabele subjektivnog i objektivnog kvaliteta života građana</b> .....	56
<b>ANEKS 3 – tabelarni pregled nekih od vrijednosti korišćenih za mjerjenje kvaliteta života</b> .....	58

# I UVOD

## *O Projektu*

Centri civilnih inicijativa (CCI) su krajem 2010. godine započeli projekat „Lokalna uprava za kvalitet života građana – faza 2“, finansiran od strane Evropske unije, koji predstavlja svojevrstan unaprijeđeni nastavak prve projektne faze koja je trajala u periodu 2008. – 2010. god. Osnovni cilj projekta je da se unaprijedi kvalitet života građana u onim segmentima koji su u cijelosti i djelimično u nadležnosti i odgovornosti lokalne uprave, ili lokalna uprava realno može uticati na njihovo unaprjeđenje. Projekat je pokrenut u 14 opština BiH koje su izabrane na osnovu utvrđenih kriterijuma koji uključuju različit stepen razvijenosti, urbanu i ruralnu orientaciju, i teritorijalnu raznolikost<sup>1</sup>.

Nadgledanjem rada lokalnih vlasti i kreiranjem baze podataka sa rezultatima nadgledanja uspostavlja se praksa nezavisnog praćenja rada lokalnih vlasti u kontekstu kvaliteta života građana, ali i stvara osnova za kontinuirano praćenje trendova u kvalitetu života građana.

Načelnici opština i lokalna administracija generalno treba da pokažu više menadžerskih sposobnosti i da ulože više napora da unaprijede kvalitet života običnog čovjeka, u svakom pogledu. U tom smislu, kroz ovaj Projekat provodi se niz aktivnosti u ciljnim opštinama, koje bi trebale rezultirati odgovornijim i transparentnijim radom lokalne uprave.

Ono što je posebno zanimljivo, dio aktivnosti biće usmjeren na pokretanje lokalnih kampanja, a u pravcu rješavanja problema na lokalnom nivou, koji budu identifikovani kroz pomenuti proces monitoringa lokalne uprave i kvaliteta života građana. U te kampanje biće uključeni građani i lokalne NVO, kojima će biti pružene i obuke da bi mogle nastaviti slične aktivnosti i nakon okončanja Projekta.

Pored navedenih aktivnosti, cilj je i revitalizovati neke stare i uspostaviti nove mehanizme učešća građana u javnom životu i procesu donošenja odluka, da bi se istovremeno povećala dvosmjerna komunikacija sa građanima, a ne samo jednosmjerna, kojom se građanima samo plasiraju već gotove odluke i informacije, bez traženja povratne informacije i mišljenja.

Projekat afirmiše direktno uključivanje građana između ostalog i kroz forume odgovornosti i budžetske fokus grupe. Na Forumima odgovornosti načelnici imaju priliku da javnosti prezentuju buduće planove i referišu šta su uradili tokom svog mandata, a građani imaju priliku da postave pitanja o aktuelnim problemima u svojoj zajednici.

Na budžetskim fokus grupama okupljaju se interesne skupine iz pojedinih oblasti gdje postoji određeni problem, te se daju komentari na nacrt proračuna, u smislu izdvajanja neophodnih za rješenje određenog problema, ali se također evidentira postoje li mogućnosti da se npr.

---

<sup>1</sup> Izabrane opštine su: Banja Luka, Tuzla, Novo Sarajevo, Mostar, Dobojski kanton, Pale, Foča, Trebinje, Bihać, Travnik, Široki Brijeg, Livno, Bijeljina i Zenica.

kroz donošenje ili izmjene javnih politika na lokalnom nivou sistemski riješe određeni problemi građana.

Obzirom da će se okončanim i ovim novim Projektom zaokružiti cjelokupan mandat akutelnih lokalnih vlasti, ovaj i drugi izvještaji o kvalitetu života pomoći će građanima i pri donošenju odluke na narednim lokalnim izborima. Jedna od aktivnosti u tom periodu biće i praćenje predizborne kampanje u ciljnim opštinama, odnosno realizacije obećanja datih u predizbirnoj kampanji onih načelnika koji osvoje vlast na lokalnim izborima 2012. godine.

### ***Pristup kvalitetu života***

Kvalitet života je ključni koncept koji posljednjih godina ima sve veći značaj u području društvenih nauka. Zbog sveobuhvatne prirode, kvalitet života uzima u obzir objektivne uslove u kojima ljudi žive kao i subjektivnu ocjenu koju pojedinci donose o materijalnim sredstavima koja su im na raspolaganju zajedno sa njihovim stavovima prema društvu i perspektivom kvaliteta tog društva. Izučavanje kvaliteta života takođe nastoji da sakupi važne informacije i saznanja o raznim oblastima života kao i načinu na koji se ljudi ophode prema istima u vrijeme društvene promjene. Ovakav pristup omogućava značajan doprinos društvenoj politici, otkrivajući potrebe i manjkavosti brojnih područja kvaliteta života, i ističući nejednakost između društvenih grupa, što se može riješiti kroz ulaganja truda u društveni razvoj (MÄrginean, 2004).

Prednosti pristupa kvalitetu života (Fahez, Nolan and Whelan, 2003) leže u sljedećim karakteristikama koje su ključni dio pomenutog pristupa:

Kvalitet života se uglavnom usredsređuje na životne okolnosti pojedinaca tako što koristi mikro pristup. S ciljem rasvjetljavanja strukturalne pozadine, podaci se upotpunjuju informacijama koje se odnose na makro perspektivu stanja društva.

Kvalitet života je višedimenijski koncept i obuhvata spektar životnih oblasti. Baš kao što se fokusira na opis i objašnjenja raznih oblasti života, ovaj pristup takođe istražuje vezu između oblasti kao što su: ekonomski situacija, zaposlenost, zdravlje i zdravstvena zaštita, porodica i domaćinstvo, obrazovanje i obuka, život u zajednici i društveno učešće.

Za mjerjenje kvaliteta života koriste se obje vrste indikatora, subjektivni i objektivni. Na ovaj način dobija se objektivna slika uslova za život ali i subjektivna slika blagostanja i povrh toga, naglašava se veza između dva navedena aspekta. Svojstvena karakteristika ovakvog pristupa je to što omogućava uvid u način na koji ljudi reaguju na objektivne okolnosti i kako se osjećaju povodom svojih života.

### ***Pogled na evropsko mjerjenje kvaliteta života***

Prvo značajno istraživanje o kvalitetu života sprovedeno je 2003. godine u 28 država (25 država Evropske unije, dvije zemlje tada pristupnice - Bugarska i Rumunija, i zemlja kandidat

– Turska). U svakoj državi je izabran reprezentativan uzorak ljudi. Oko 1.000 ljudi sa 18 i više godina je bilo ispitan u većini zemalja. Izuzetak su bile manje države – Kipar, Estonija, Luksemburg, Malta i Slovenija gdje je ispitan oko 600 građana.

Upitnici, sastavljeni od strane istraživačkog konzorcijuma, sadržavali su pitanja o raznim životnim oblastima sa naglaskom na zaposlenost i radne uslove, stanovanje, porodicu, društveno i političko učešće, kvalitet društva, te subjektivno bogatstvo. Prvu obradu podataka sproveo je Istraživački centar u Berlinu (WZB). Dodano je nekoliko makro indikatora s ciljem pronalaženja i analiziranja veze između individualnih izvještaja (npr. primanja domaćinstva) i društvenog stanja cijele države (npr. BDP po glavi stanovnika).

Istraživanje o kvalitetu života predstavlja prvi pokušaj velikih razmjera da se istraži kvalitet života u širokom spektru država, nagalašavajući izazove sa kojima se suočava EU u kontekstu proširenja.

Ovo istraživanje pružilo je jedinstvenu priliku poređenja kvaliteta života u Evropskim država prije i poslije pristupanja, budući da je novi talas Evropskog istraživanja o kvalitetu života planiran za početak 2007, kada je novi broj zemalja već imao dovoljno „staža“ u Uniji. Istraživanje je stvorilo istinitu sliku objektivnih, kao i subjektivnih aspekata života u proširenoj EU. Ipak, postojala su i ograničenja u prikupljanju podataka. Iako uzorak od oko 1000 ispitanika po zemlji pruža generalni profil populacije, nije bio dovoljan za detaljnije analize podgrupa kao što su doseljenici ili samohrane porodice. Štaviše, široki spektar tema na koje se odnosi upitnik jeste veoma bitna karakteristika istraživanja, ali je ipak nedovoljan za neku dublju analizu pomenutih tema. Pojedini vidovi kvaliteta života su izmjereni mnogo manjim skupom indikatora nego što je inače potrebno u visoko specijalizovanim istraživanjima. Međutim, osnovni adut ovog istraživanja je što pruža uvid u glavne aspekte kvaliteta života, obuhvatajući oboje, objektivno i subjektivno gledište.

Upravo ovakav, i objektivni i subjektivni pristup, bio je uzor dizajniranju metodologije praćenja i mjerena kvaliteta života u ciljnim opštinama u BiH.

## ***Metodologija***

U prvoj fazi Projekta CCI je u dva navrata objavio izvještaje o stanju kvaliteta života u ciljnim opštinama, međutim ključni nedostatak bio je nepostojanje sistema vrednovanja indikatora i pretvaranja svih dobijenih pokazatelja u numeričke pokazatelje kojima bi se u konačnici mogle rangirati opštine, odnosno kako bi im mogao biti dodijelen indeks kvaliteta života. Iako su, radi različite veličine opština i broja stanovnika, svi pokazatelji pretvarani u vrijednosti u odnosu na broj stanovnika i procentne vrijednosti, bilo je moguće rangirati opštine samo prema jednom indikatoru, ali ne i u zbirnom rezultatu. Takođe, nedostajao je segment ličnog (ne)zadovoljstva građana pojedinim oblastima kvaliteta života.

Radi otklanjanja ovih problema i unaprjeđenja procesa praćenja kvaliteta života u ciljnim opštinama, u drugoj projektnoj fazi, CCI je pristupio Centru za kvalitet iz Kragujevca, sa

zahtjevom za unaprjeđenje alata za mjerjenje kvaliteta života. Tim Centra za kvalitet na čelu sa prof. dr Slavkom Arsovskim, kreirao je metodologiju mjerjenja kvaliteta života, koja je u smislu setova indikatora koji su se posmatrali bila usklađena sa evropskom praksom mjerjenja kvaliteta života. Metodologija se bazirala na prikupljanju podataka kroz anketni upitnik, i prikupljanju podataka od relevantnih institucija koje istima raspolažu (opštine, javne ustanove i preduzeća, zavodi za statistiku i zapošljavanje, itd.). Takođe, vrednovanje indikatora bilo je jednostavnim matematičkim formulama svedeno na indeksne vrijednosti, čime su se stvorile pretpostavke za jasnija poređenja dobijenih parametara, kako po horizontali tako i po vertikali, odnosno i među posmatranim opštinama, a i unutar jedne opštine tokom dužeg vremenskog perioda.

a) metodologija prikupljanja podataka

Primarni izvor informacija za jedan dio indikatora bili su razni zvanični dokumenti<sup>2</sup> koje su objavljivale lokalne uprave i druge institucije, korespondencija sa kontakt osobama u opštinama i javnim preduzećima koje su dostavljale odgovore na postavljena pitanja, zabilješke sa praćenja sjednica SO/OV, te drugi analitički izvještaji rađeni u proteklom periodu. Sekundarni izvor informacija bili su podaci objavljivani u medijima i internet prezentacijama lokalnih uprava i javnih preduzeća, te podaci zavoda za statistiku RS i FBiH, zavoda za zapošljavanje i entitetskih i kantonalnih MUP-ova.

Drugi dio podataka prikupljen je anketnim upitnikom koji je proizveo Centar za kvalitet, u saradnji sa CCI projektnim timom. Anketni upitnik sadržavao je ne samo ona pitanja koja su se odnosila na zadovoljstvo građana pojedinim oblastima kvaliteta života, nego i sva ona pitanja koja su trebala da posluže za indeksno izražavanje pojedinih indikatora, a do čijih vrijednosti nije bilo moguće doći direktnim putem. Npr, projektni tim ustanovio je da opštinske i druge službe ne raspolažu bitnim podacima (ni egzaktnim niti procjenom) kao što su struktura vlasništva i površina stambenog prostora, prihodi domaćinstva, procjena siromaštva, te niz drugih pokazatelja. Takođe, bitan podatak u ocjeni ekonomskog stanja ne postoji na lokalnom nivou, a to je bruto domaći proizvod (BDP), pa je za potrebe ovog izvještaja korišćena formula za procjenu BDP-a na opštinskому nivou preuzeta od Federalnog zavoda za razvoj.

Svi prikupljeni podaci softverski su obrađeni da bi iz njih bilo moguće izvesti numeričke pokazatelje u indeksnom formatu, kako je zahtijevao definisani alat za mjerjenje kvaliteta života.

b) socio-demografske i druge odlike uzorka anketiranja

---

<sup>2</sup> Službeni glasnici, budžeti opština, Izvještaji i programi rada, odluke, zaključci, rješenja, te strategije razvoja i druge studije

Veličina uzorka stratifikovana je i kvotirana na osnovu procjene broja stanovnika ciljnih opština, a da bi se zadovoljio osnovni kriterijum da statistička greška bude manja od 10%. Svaka opština je jedan stratum, a strumi nisu, kao što je to uobičajeno, u potpunosti proporcionalni veličini opštine nego su definisane kvote od 80 do 120 ispitanika, zavisno od veličine opštine/grada. Na taj način smo izbjegli da iz malih opština imamo suviše malo ispitanika i da zaključivanje i poređenje rezultata sa većim opštinama bude nepouzdano. Ukupno je anketiran 1.381 ispitanik u 14 ciljnih opština i gradova. Ključni princip bio je slučajni uzorak, uz poludirigovanu komponentu koja se ogledala kroz predefinisan odnos muškaraca i žena, te ruralnu i urbanu orijentaciju ispitanika.

c) vremenski okvir

Prikupljanje podataka iz institucija vršeno je krajem 2012. i početkom 2013. godine, a kao referentna datumska tačka korišćen je 31.12.2012. godine, za one podatke koji se izražavaju i dostupni su jednom godišnje ili jednom u 6 mjeseci. Dio podataka prikupljen anketnim istraživanjem proveden je u aprilu 2013. godine. Međutim, veoma značajan dio podataka i informacija bitnih za narativni dio izvještaja o kvalitetu života građana i rada lokalne uprave prikupljan je tokom cijele 2012. godine kroz kontinuirano praćenje rada lokalnih vlasti i društvenih dešavanja na području ciljnih gradova i opština.

d) **uočeni problemi u radu**

Problemi u radu tokom prikupljanja podataka, istraživanja i izrade izvještaja bili su raznoliki. Sporost dostavljanja nekih traženih informacija, dostavljanje nepreciznih, uopštenih ili netačnih informacija, čak i skrivanje informacija, različiti podaci iz različitih izvora po istom parametru, te maglovite i neprecizne stavke u budžetima opština, bile su osnovne prepreke.

Iako je projektni tim veliki napor uložio za jasno definisanje anketnog upitnika, te isti uspešno testirao na području opštine Bijeljina, uočen je niz problema tokom provođenja ankete. Različita percepcija pojmove korišćenih pri ispitivanju, ali i drugi praktični problemi pratile su istraživače u njihovom radu, što je tražilo dodatni vremenski angažman i napor u adekvatnim pojašnjenjima upita koji su se postavljali. Razlika između kvaliteta vode i kvaliteta sistema vodosnabdijevanja, razlika u razumijevanju pitanja vezanih za zadovoljstvo infrastrukturom u smislu da li je ispitanik koji odgovara korisnik određene oblasti infrastrukture, ili kao neko ko nije korisnik (npr grijanje, gradski vodovod) može dati odgovor na postavljeno pitanje, samo su neke od prepreka na koje se nailazilo. Slično je bilo i sa razumijevanjem ispitanika ocjene kvaliteta centralnog grijanja, pa smo u sredinama gdje ne postoji sistem (daljinskog) centralnog grijanja putem centralne toplane, ipak dobijali odgovore o njegovom kvalitetu, kao što je slučaj u Širokom Brijegu, Trebinju, Mostaru i Bihaću. Ustanovljeno je da su u ovim slučajevima ispitanici pojma centralnog grijanja percipirali kao sopstveno centralno grijanje koje imaju instalirano u svom domaćinstvu.

Procenat odbijanja ispitanika da učestvuju u anketi kretao se od 10% pa čak i do 40%. Zanemarljiv broj ispitanika odustao je tokom samog ispitivanja. Međutim, relativno je veliki broj odgovora „ne znam“ i „odbija“ na pojedina pitanja, obično kod onih pitanja gdje ispitanici u stvari nisu konzumenti pojedine oblasti društvenog života, npr kultura, sport, kvalitet komunikacije lokalne uprave i građana, ili gdje je trebalo odgovoriti na tzv. osjetljiva pitanja kao što su mjeseca primanja domaćinstva, da li je domaćinstvo bilo u dugu, i sl.

Pored toga, za pouzdaniji analitički prikaz potrebno je bilo uzeti u obzir i različite nadležnosti koje imaju lokalne uprave u RS i FBiH, obzirom na postojanje srednjeg nivoa vlasti u FBiH.

e) metodologija vrednovanja indikatora

A – Najprije su definisane dimenzije kvaliteta života:

1. Ekonomski aspekt
2. Socijalni aspekt
3. Aspekt životne sredine
4. Aspekt naučnog i tehnološkog razvoja

Vrednovanje kvaliteta života u opštinama urađeno je sa prve tri dimenzije<sup>3</sup>.

B – Definisanje setova indikatora po dimenzijama kvaliteta života

Kreiranja je prosta tabela sa definisanjem ranga i vrijednosti setova indikatora objektivnog kvaliteta života. Rangovi za setove indikatora su određeni na osnovu istraživanja i dobre prakse drugih, pre svega, razvijenih zemalja (EU, SAD, Engleska i Novi Zeland)

Maksimalna vrijednost indeksa objektivnog kvaliteta života je 80, jer se ocjena pojedinačnih indikatora svodi na raspon od 1 do 10, a time i setova indikatora svođenjem na vrednost 10. Rang seta indikatora daje konkretan uticaj tog seta na indeks kvaliteta života (dato u zadnjoj koloni setova indikatora (na primer  $14,4 \times 10 / 50$ ). Takođe, moguće je za maksimalnu vrijednost indeksa kvaliteta života uzeti i 1 (kakvi se prikazi uglavnom daju kod mjerena kvaliteta života za države po nekim postojećim metodologijama), a to se dobija preko jednostavne proporcije  $1 \times 80 / 80$ , gde je y izračunata vrijednost kvaliteta života za neku nižu jedinicu posmatranja, u našem slučaju za opštinu.

C – Izračunavanje vrijednosti setova indikatora

(1) Prvo su definisani indikatori koji ulaze u svaki set indikatora. Indikatori unutar jednog seta mogu da budu izlistani u većem ili manjem broju, zavisno od različitih faktora, prvenstveno dostupnosti potrebnih podataka za njihovo izračunavanje, ali i realnih raspoloživih resursa i kapaciteta koji diktiraju do koje mjere je moguće ići u dubinu svakog seta indikatora.

---

<sup>3</sup> Aspekt naučnog i tehnološkog razvoja u potpunosti je izostavljen iz istraživanja, obzirom da je doprinos lokalnih zajedница u BiH minimalan i zanemarljiv kada je u pitanju ova oblast

(2) Pribavljanje informacija za svaki pojedinačni indikator vršeno je u obliku podobnom za numeričko izražavanje. Dio informacija diobijen je u kvantitativnim, a dio u kvalitativnim iskazima.

(3) Uređivanje vrijednosti indikatora da budu pogodni za ekspertsко ocenjivanje i statističku obradu.

(4) Statistička obrada dobijenih podataka i informacija

(5) Dodjeljivanje numeričkih za dobijene kvantitativne vrednosti (od 1 do 10) i utvrđivanje prosječne vrednosti ocjene za svaku opštinu pojedinačno.

(6) Dodeljivanje rangova i vrijednosti za svaki kvalitativni iskaz (primjer u tabeli)

Indikator	Kvalitativni iskaz					
Subjektivno ekonomsko naprezanje	Veoma lako	Lako	Prilično lako	Sa poteškoćama	Teško	Sa velikim teškoćama
Rang/vrednost	10	8,2	6,4	4,6	2,8	1

Nakon dodeljivanja vrijednosti, izračunata je ocjena za svaki indikator pojedinačno, i samu opštinu.

Maksimalna vrednost za svaki indikator je 10, minimalna 1.

Dobijene vrednosti indikatora se svode na vrednost 10, a preko jednostavnog odnosa datog u svim tabelama setova indikatora (zavisno od broja indikatora za svaki set: npr –  $9,6 \cdot x / 30$ ;  $13,6 \cdot x / 40$ ; itd, pogledati Aneks 1.)

D – dobijanje indeksa objektivnog kvaliteta života

Indeks kvaliteta života se dobija prostim zbirom dobijenih vrednosti setova indikatora i može da iznese maksimalno 80 poena za opštinu. Kao što je ranije pojašnjeno, ovo se može svesti na skalu od 0 do 1.

E – indeks subjektivnog kvaliteta života

Subjektivni indeks kvaliteta života temelji se na kvantitativnim ocjenama zadovoljstva ispitanika pojedinim komponentama kvaliteta života, na skali od 1 do 10. Maksimalna ukupna vrijednost indeksa subjektivnog kvaliteta života je 30, a princip izračunavanja je isti kao i za objektivni indeks kvaliteta života.



**Bihać** je glavni grad Unsko-sanskog kantona, smješten na sjeverozapadnom dijelu BiH, površine 689 km<sup>2</sup>, između planina Plješevica i Grmeč. Opština Bihać graniči s opštinama Cazin, Bosanska Krupa, Bosanski Petrovac i Drvar, a s hrvatske strane s opštinama Donji Lapac, Korenica i Slunj.

Reljef bihaćke opštine najvećim dijelom čine polja, brežuljci i srednjeplaninska zemljишta. Veći dio bihaćke opštine je bogat izvorima, potocima i rijekama. Područje Bihaća ima umjeren planinski tip klime, ali raznovrstan zbog uticaja vazdušnih masa iz susjednih i daljih oblasti. Ljeta su topla i suva, zime hladne s mnogo padavina. Ukupna dužina vodotoka rijeke Une na opštinskem prostoru iznosi 80 km. Tokom kalendarske godine oko 80 dana ima temperaturu nižu od nule. Mrazevi se javljaju od oktobra do aprila, a snijeg od novembra do aprila. Magla je karakteristična za Bihaćko polje, posebno Gorjevac i Dubovsko.

Na lokalnim izborima 2012. godine pobijedio je gospodin Emdžad Galijašević kandidat SDA i preuzeo kormilo ove opštine od prethodnog SDP-ovog načelnika, gospodina Albina Muslića.

## **II KVALITET ŽIVOTA U GRADU BANJOJ LUCA PO SETOVIMA INDIKATORA**

### ***1. Ekonomski situacija***

#### **BUDŽET OPŠTINE**

##### **Budžet 2012.**

- Prihodi: planirano 26.175.098 KM, ostvareno 16.908.915 KM,
- Rashodi: planirano 22.535.328 KM, ostvareno 19.907.174 KM,
- Deficit: 2.998.259 KM

##### **Budžet 2011.**

- I prihodi 30.621.939 KM,
- II sredstva na posebnom računu CZ-e 1.078.061 KM, te su
- ukupni prihodi I+II 31.700.000 KM.
- Takođe je naznačeno da su i rashodi 31.700.000 KM.

S obzirom na realizaciju Budžeta, na dan 13.12.2011. godine, ukupni prihodi i primici iz 2011. godine su iznosili 24.225.230 KM, što je manje od planiranih prihoda za 2011. godinu u iznosu 6.396.709 KM. Ukupni rashodi, prema realizaciji Budžeta na dan 13.12.2011. godine su bili 26.898.605 KM, što znači da su prihodi bili manji od rashoda u ovoj godini za 2.673.375 KM.

Prenijete obaveze iz 2011. godine u 2012. godinu su 2.800.000 KM.<sup>4</sup>

##### **Budžet 2010.**

- stanje novčanih sredstava u iznosu od 2.353.967,79 KM
- stanje potraživanja u iznosu od 8.471.674,09 KM
- stanje obaveza u iznosu od 13.252.032,75 KM

S obzirom na prikazano stanje vidimo da su prenesene obaveze iz 2010. godine u 2011. godinu bile za 2.426.391 KM veće od sume novčanih sredstava i potraživanja.

Budžet 2010. godine je takođe bilježio deficit u iznosu od 55.556 KM.

---

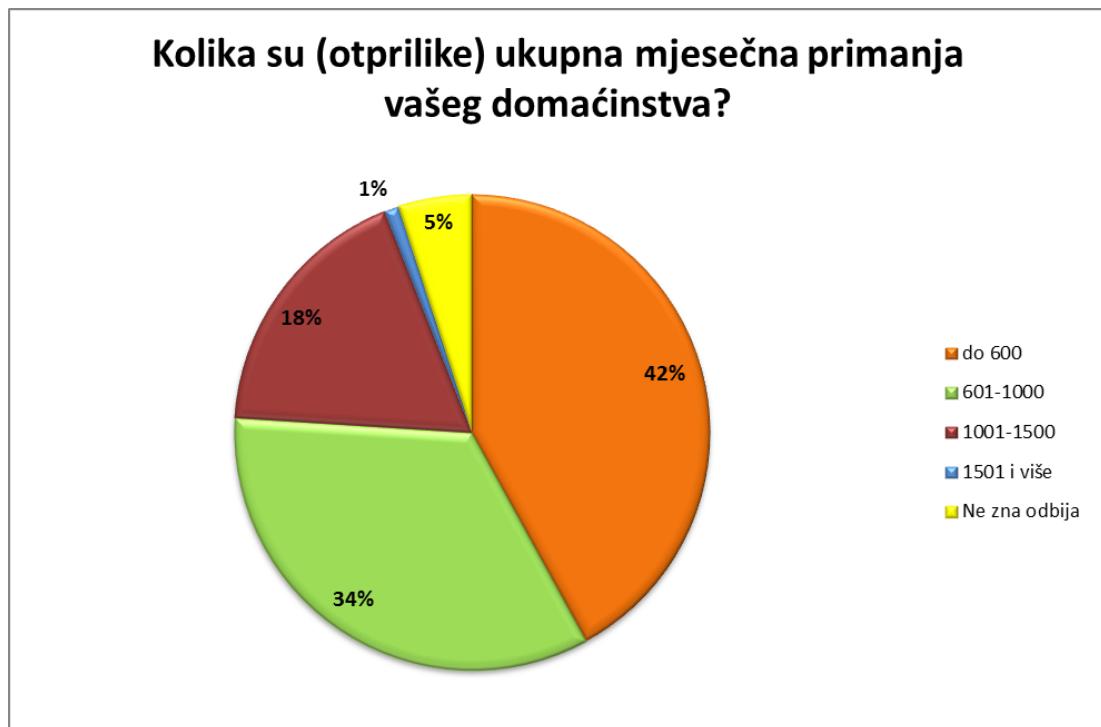
<sup>4</sup> Budžet općine Bihać za 2012. godinu (Plan)

(<http://lin.bihac.org/dokumenti/Budzet%20Opcine%20Bihac/Budzet%20Opcine%20Bihac%20za%202012.%20godinu.pdf>)

## 1.1. Nivo prihoda

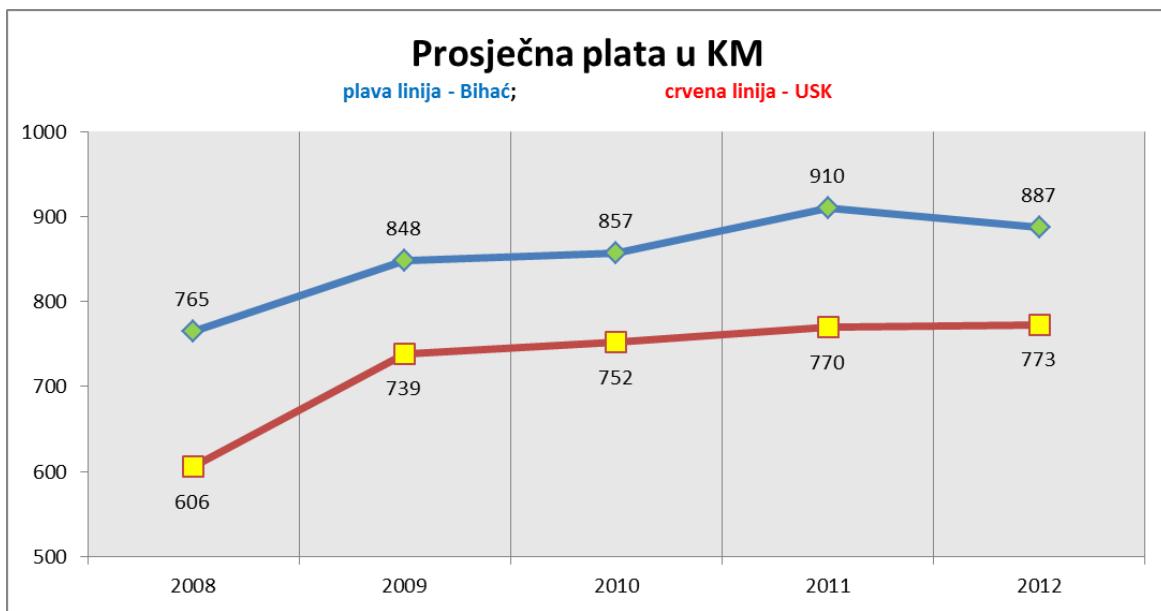
### Nivo BDP po glavi stanovnika po opštinama

Nivo BDPa po glavi stanovnika u 2011. godini opštine Bihać je iznosio 6.743 KM BDP dok je za 2010. godinu iznosio 6.519 KM po glavi stanovnika.



Procjene govore da je cijena potrošačke korpe u FBiH u 2012. godini je iznosila približno 1.800 KM. Građani BiH približno 50% kućnog budžeta izdvajaju na hranu, dok je standard EU takav da se za hranu izdvaja 16% od prosječnih primanja jednog domaćinstva.

Anketa je pokazala da 42% bićana ima primanja do 600 KM mjesecno po domaćinstvu, što znači da ti ljudi žive u siromaštvo. Trećina anketiranih domaćinstava ima prihode od 601 do 1.000 KM, što nije siromaštvo ali je ispod potrošačke korpe. Od 1.001 do 1.500 KM približno petina anketiranih, pa sumarno 94% anketiranih bićana živi ispod nivoa potrošačke korpe, 5% se ne izjašnjava o prihodima, dok tek 1% domaćinstava ima prihode da pokrije mjesecnu potrošačku korpu.



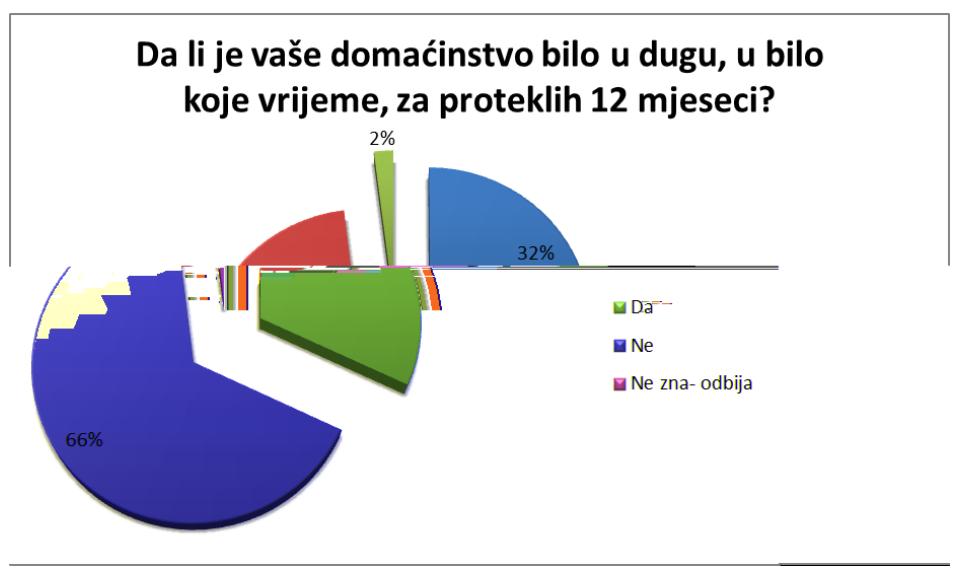
Prošječna plata u opštini Bihać je imala svoj maksimum u 2011. godini kada je iznosila 910 KM. U 2012. godini se desio pad prosječne plate na 887 KM. Uporedimo li prosječnu platu u Bihaću sa prosječnom platom Unsko-sanskog kantona, primjećujemo da je prosječna plata u Bihaću bila znatno veća u toku svih pethodnih godina. U 2009. i 2010. godini Bišćani su imali veću prosječnu platu za više od 100 KM nego što su imali prosječnu platu stanovnici USK. U 2011. godini razlika prosječne plate u odnosu na USK je bila 140 KM dok je u 2012. godini smanjena na 114 KM.

## 1.2. Nivo siromaštva

Nivo siromaštva se, prema primjenjenoj metodologiji u istraživanju, predstavlja kao procenat domaćinstva čiji su mjesечni prihodi ispod 60% od prosječnih mjesечnih primanja po domaćinstvu u BiH, odnosno ispod 570 KM. Takvih domaćinstava u opštini Bihać, prema rezultatima istraživanja, ima 42%.

U Bihaću je otvorena jedna narodna kuhinje pod nazivom Imaret. Ova kuhinja spremi obroke za 300 - 350 korisnika pet dana u sedmici. Javnu kuhinju finansiraju dobrotvorno društvo Merhamet, dijelom prihoda od igara na sreću te dobri ljudi iz cijele BiH. Opština Bihać je u 2011. godini predviđela u budžetu pomoći za rad kuhinje u iznosu od 20.000 KM da bi ovaj iznos prvo prepolovili, zati sveli na 4.000 KM, dok je na kraju uplaćeno svega 1.000 KM za plaćanje električne energije koju kuhinja koristi. U budžetu za 2012. godinu je predviđeno 15.000 KM, ali nemamo podatak da je išta od toga uplaćeno. Kako su nam rekli u upravi Imareta, rad javne kuhinje je ugrožen zbog nedostatka finansijskih i nedostatka prostora u kojem bi radili.

### 1.3. Dugovi domaćinstva



Prema rezultatima istraživanja približno je trećina anketiranih Bišćana imla neku vrstu duga za komunalne usluge u proteklih 12 mjeseci. Kao i u drugim gradovima i opština BiH, svako upuštanje u dug za

stanovništvo koje ima izuzetno niska primanja, predstavlja avanturu iz koje se više ne može izaći. Međutim u poređenju sa prošlogodišnjim istraživanjem ove godine je povećan broj onih koji su ušli u dug.

### 1.4. Subjektivno ekonomsko naprezanje



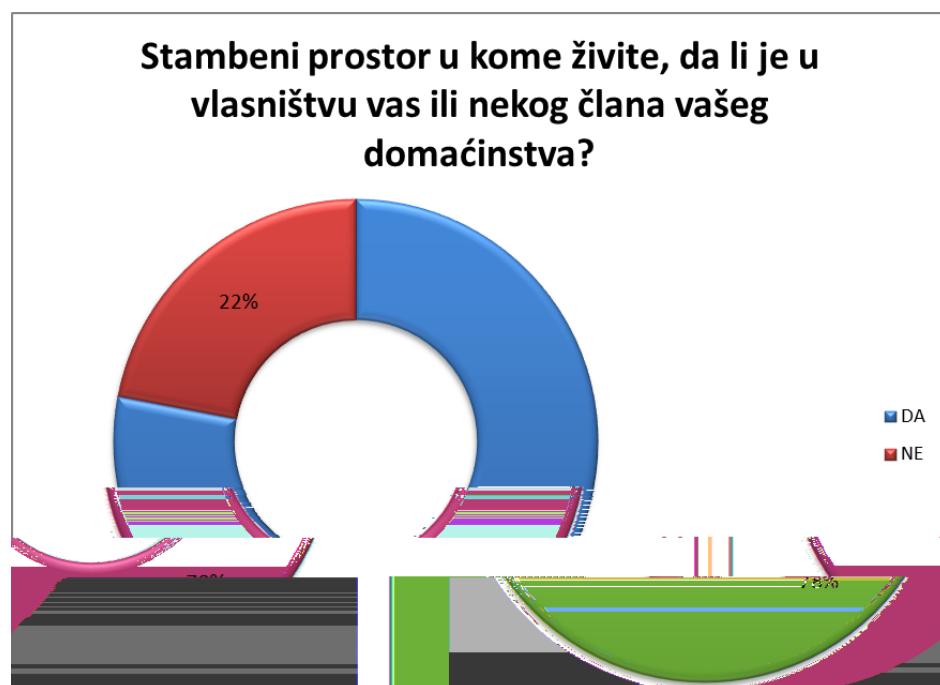
Iako su primanja po domaćinstvu izuzetno niska i pokazuju da tek 1% stanovnika podmiruje potrošačku korpu, ipak peti anketiranih tvrdi da lako pokriva mjesечne obaveze svog domaćinstva. Međutim više od polovine stanovništva koje smo anketirali priznaje da teško ili izuzetno teško sastavlja kraj s krajem, dok dodatna trećina ima određene teškoće u tome.

## **1.5. Prioriteti u opštini**

Anketirani građani Bihaća, slično kao i građani drugih mjesta, od svoje lokalne administracije očekuju da kao prioritet u radu postave projekte poticaja zapošljavanju, zdravstvenu zaštitu i socijalnu zaštitu. Pored navedene tri oblasti, u upitniku su bili ponuđeni kao odgovori i putna infrastruktura, razvoj kulture, ulaganje u sport, unapređenje komunalnih usluga i uređenje zelenih površina.

## **2. Stanovanje i lokalno okruženje**

### **2.1. Vlasnička struktura**



Više od tri četvrtine anketiranih Bišćana se izjasnilo da su oni ili neko od članova porodice vlasnici stambenog prostora u kojem žive. Manje od jedne četvrtine ispitanih nisu vlasnici stambenog prostora.

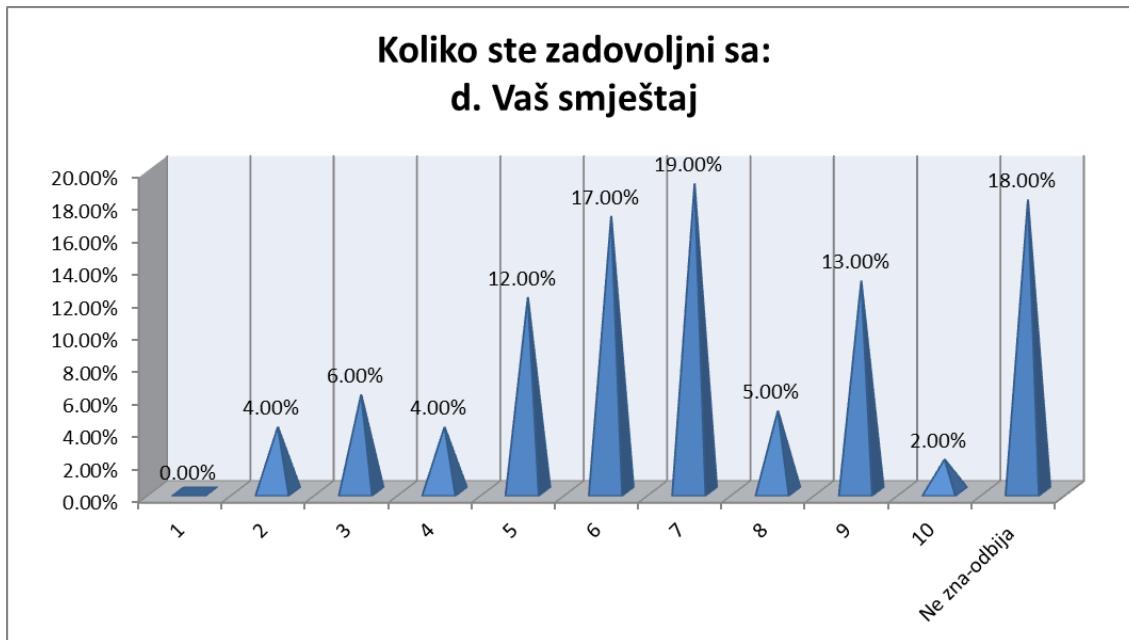
### **2.2. Životni prostor**

Površina kuće/stana u kvadratnim metrima po domaćinstvu

	Kolika je površina stambenog prostora u kome živite?								Ukupno
	10-30 m²	31-50 m²	51-70 m²	71-99 m²	100-150 m²	151-200 m²	201 m² i više	Ne zna-odbija	
Bihać	1.0%	4.0%	47.0%	33.0%	9.0%	1.0%	1.0%	4.0%	100.0%

Prosječan broj ljudi koji živi u jednom domaćinstvu, na području opštine Bihać, je 2.16, pokazuju rezultati upitnika o kvalitetu života građana oji smo proveli u 2013. godini. Dok je prosječna kvadratura stambenog prostora po domaćinstvu iznosila 75.93m<sup>2</sup>.

### 2.3. Zadovoljstvo stanovanjem



Prema rezultatima Upitnika, Bišćani su prilično zadovoljni svojim smještajem: Prosječna ocjena zadovoljstva 6.27.

## 3. Obrazovanje, zaposlenje i vještine

### 3.1. Zaposlenost i nezaposlenost

#### a) Zaposlenost



Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku<sup>5</sup> roj zaposlenih osoba na području opštine Bihać, u 2012. godini je iznosio 11.877 lica što je gotovo

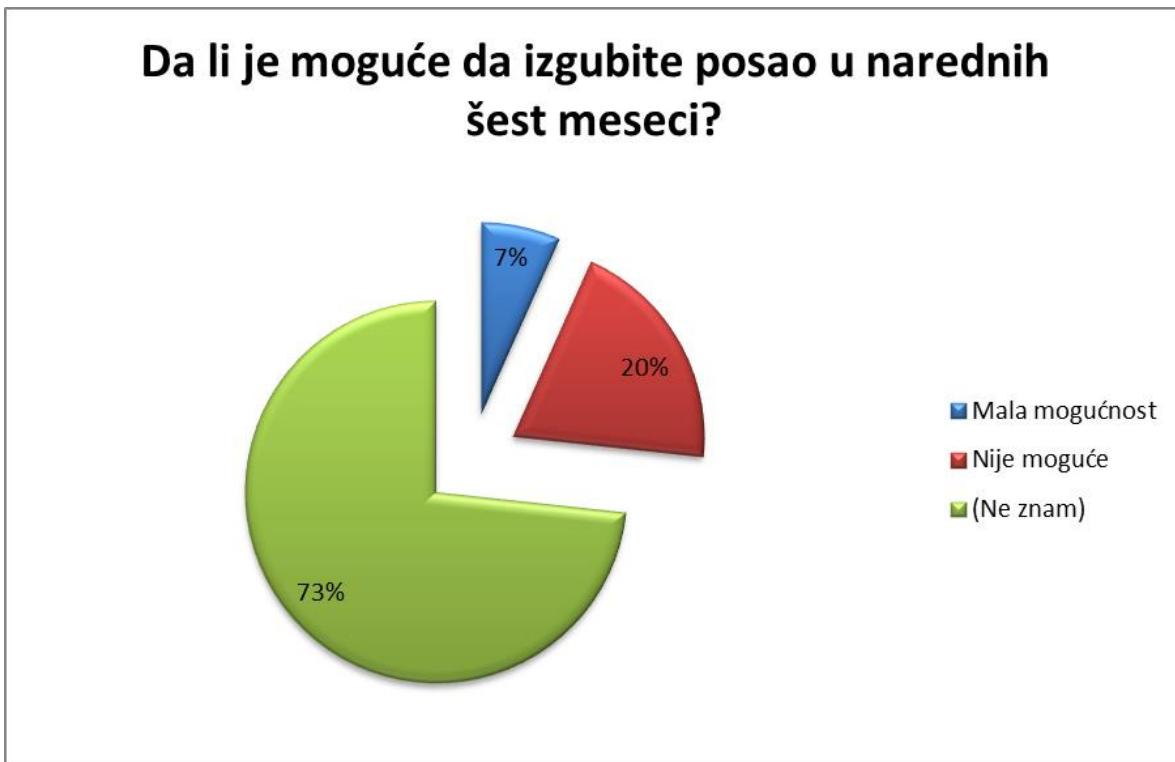
<sup>5</sup> <http://www.fzs.ba/>

identično sa slikom iz 2011. godine. Posmatramo li statistiku zaposlenih osoba u period od 2007. godine primjećujemo pad zaposlenosti.

**b) Nezaposlenost**

Broj nezaposlenih lica na području opštine Bihać, u 2012. godini je iznosio 10.046 U odnosu na ukupan broj stanovnika, nezaposleni čine 16.32%.

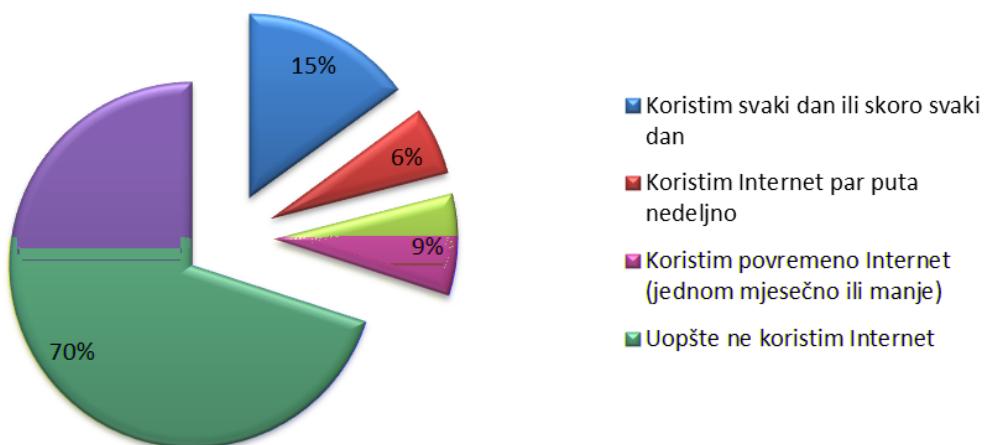
**3.2. Uočena sigurnost posla**



Što se tiče sigurnosti posla, 80% anketiranih građana ne zna šta ih očekuje ili misli da postoji mala mogućnost da ostanu bez posla u narednih šest mjeseci. Samo jedna patina anketiranih izražava sigurnost da će ostati na svom random mjestu u narednom period.

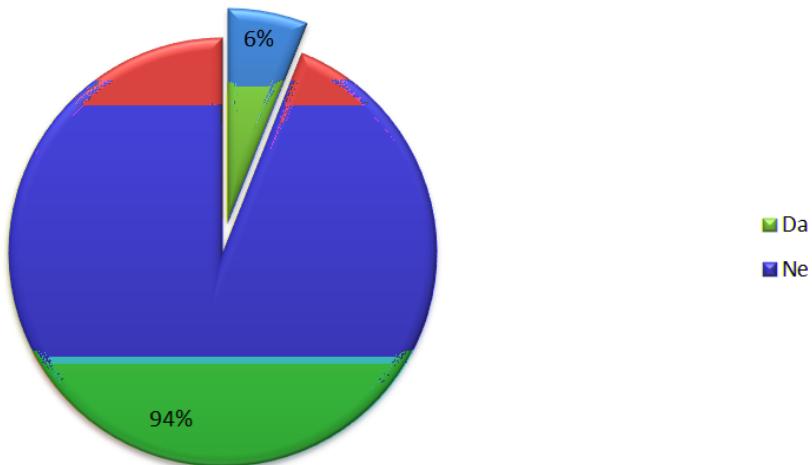
### 3.3. Obrazovanje i vještine

#### Šta od sljedećeg najbolje opisuje vaš nivo upotrebe Interneta u poslednjih mjesec dana?



Veliki procenat anketiranih stanovnika Bihaća ne koristi internet, čak 70%. Istovremeno trećina koristi internet, dok tek šestina to čini svakodnevno.

#### Da li ste imali neku vrstu doobrazovanja ili obuku u bilo koje vrijeme tokom prošle godine?



U proteklih godinu samo je 6% anketiranih građana Bihaća imalo neku vrstu dodatne obuke.

U sledećem grafičkom prikazu ćemo vidjeti koje kurseve ili dodatnu obuku su rijetki Bišćani mogli da pohađaju:



Kurs stranih jezika je bio dominantna aktivnost dodatnog obrazovanja, te je polovina anketiranih, koji su imali dodatno obrazovanje učila neki od stranih jezika. Bihać se izdvaja po tome da je od ukupno provedenih obuka i dodatnog obrazovanja Služba za zapošljavanje inicirala gotovo petinu od njih.

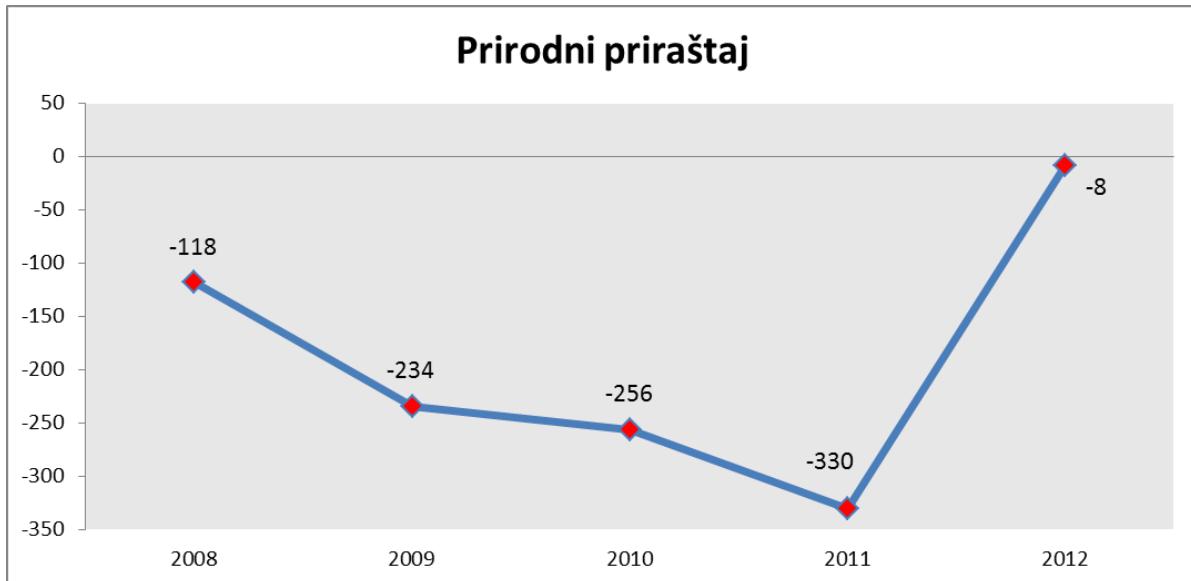
#### **3.4. Izdvajanje iz budžeta za obrazovanje**

U 2012. godini iz budžeta je izdvojeno 117.000 KM za podršku obrazovanju. U odnosu na ukupan budžet, ova izdvajanja iznose 0,43% rashoda. Izdvajanja iz oštinskog Budžeta za potrebe obrazovanja, u 2011. godini, su izvršena u iznosu od 362.731 KM što predstavlja 1.14% od ukupnog Budžeta.

## **4. Struktura domaćinstva i odnosi u porodici**

### 4.1. Demografske promene

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, opština Bihać svake godine bilježi sve veći stepen negativnog prirodnog priraštaja.



Od 2008. godine pa do kraja 2012. godine, u Bihaću je umrlo 946 ljudi više nego što je rođeno živih beba. S obzirom na podatke u periodu 2008. do 2011. godine kada je negativni prirodni priraštaj bio sve izraženiji, u 2012. godini bilježimo tek približavanje nultom stepenu.

### 4.2. Broj osoba po domaćinstvu

Broj osoba po domaćinstvu se svodi na prosječan broj osoba po domaćinstvu u opštini.

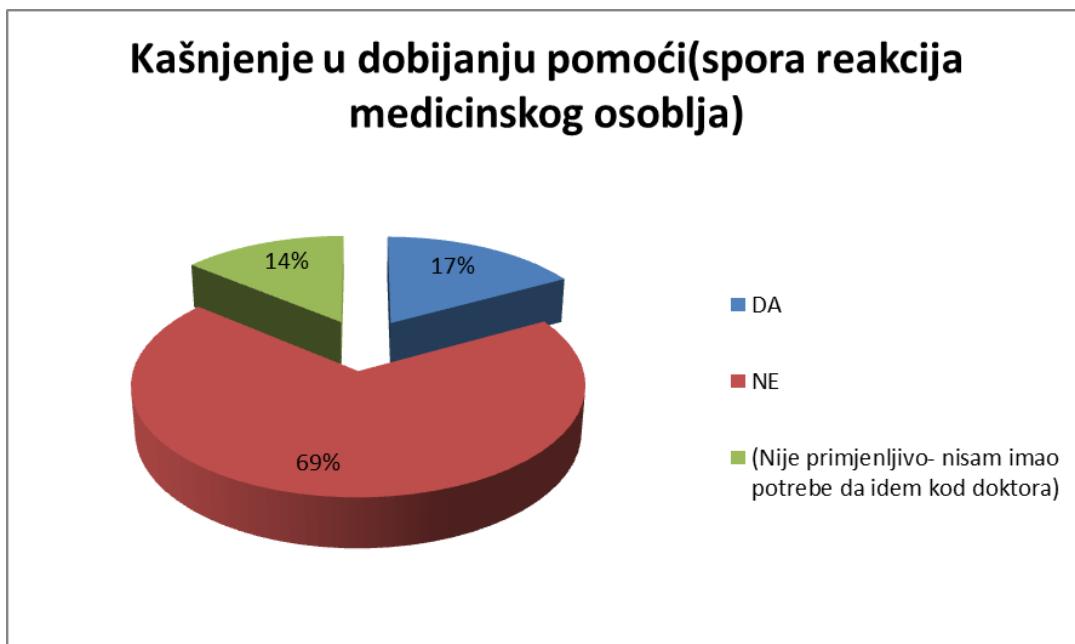
	Uključujući i vas koliko osoba živi u ovom domaćinstvu?								Ukupno
	1	2	3	4	5	6	7	8	
Bihać	21.0%	53.0%	17.0%	7.0%	2.0%	0.0%	0.0%	0.0%	100.0%

Prosječan broj članova koji živi u jednom Bihaćkom domaćinstvu iznosi 2.16. S obzirom na tešku ekonomsku situaciju i negativnu stopu prirodnog priraštaja, te na procenat stanova koji su u vlasništvu porodica, nameće se zaključak da mladi dugo ostaju u matičnim porodicama i da ne zasnivaju sopstvene porodice.

## **5. Zdravlje i zdravstvo**

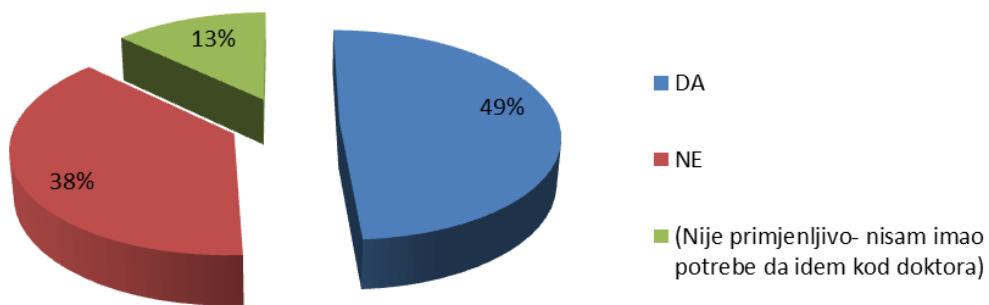
U sprovedenom istraživanju dio koji se odnosi na zdravlje i zdravstvo bio je podijeljen u dvije grupe pitanja. Prva grupa pitanja se odnose na kvalitet zdravstvenih usluga, odnosno da li su ispitanici imali problema kao što je kašnjenje u dobijanju pomoći i čekanje na uslugu doktora u toku dana. Druga grupa pitanja se odnose na pristupnost zdravstvenim ustanovama, to jeste da li su ispitanici imali problema da stignu do doktora, kao što su udaljenosti od ambulante ili troškovi odlaska kod doktora. S obzirom da je primarna zdravstvena zaštita organizovana kroz timove porodične medicine, i ambulante navedeni problemi trebalo bi da su svedeni na minimum.

### 5.1. Kvalitet zdravstvenih usluga



Kada govorimo o kašnjenju u dobijanju pomoći, nešto manje od petine anketiranih stanovnika Bihaća se izjasnilo da su imali ovakav problem. Više od dvije trećine anketiranih nisu imali problema vezanih za kašnjenje u pružanju pomoći od medicinskog osoblja, dok se 14% anketiranih nije izjasnilo po ovom pitanju.

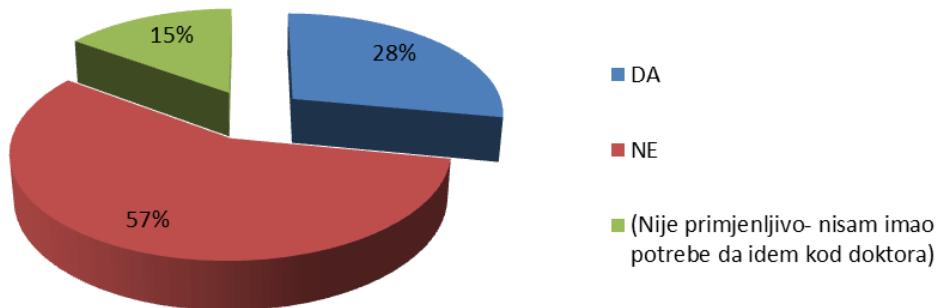
## Čekanje na uslugu doktora u toku dana (kod doktora)



Gotovo polovina anketiranih tvrdi da su duže čekali na uslugu kod doktora nego što su mislili da je potrebno, kada su došli na pregled. Više od trećine anketiranih nisu imali ovaj problem, dok 13% njih nije imao potrebu da posjećuje ljekara.

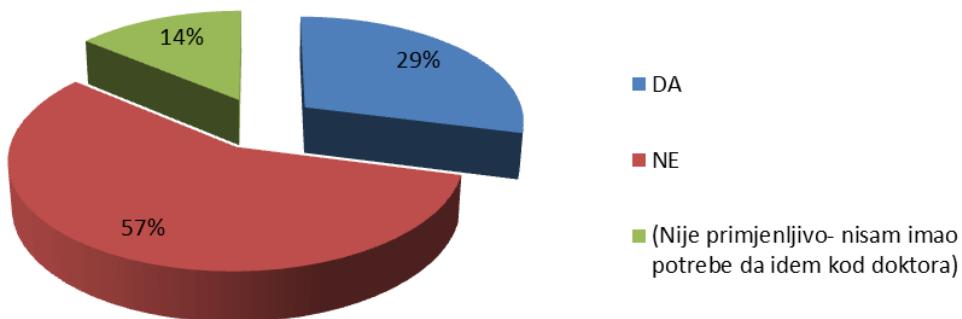
### 5.2. Pristupnost zdravstvenim ustanovama

#### Udaljenost od ambulante, bolnice, medicinskog centra



Manje od trećine anketiranih Bišćana tvrdi da ima problem koji se odnosi na udaljenost ambulante ili bolnice od mjesta gdje stanuje. Više od polovine su nam rekli da nije bilo problema sa udaljenošću ambulante ili bolnice, dok se 15% anketiranih nije izjasnilo po ovom pitanju.

## Troškovi da se dođe kod doktora



Gotovo identični odgovori anketiranih građana su i u pogledu troškova da se dođe do ljekara. Više od polovine tvrdi da takvih problema nije bilo, dok nešto manje od trećine izražava da takvi problemi postoje. Istovremeno 14% anketiranih nema odgovor na ovo pitanje.

### 5.3. Broj lekara u zdravstvenoj primarnoj zaštiti

Prema podacima za 2012. godinu, u Domu zdravlja u Bihaću je zaposleno 46 ljekara. Uporedimo li ovaj broj sa procijenjenim brojem stanovnika, na jednog ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti, u opštini Bihać, dolazi 1.338 stanovnika.

### 5.4. Izdvajanje iz budžeta za zdravstvo

Iz budžeta opštine za 2012. godinu, za zdravstvo je izdvojeno 5.000 KM ili 0,02% budžetske potrošnje. Razlog ovako malom izdvajaju je slabo punjenje budžeta ali i nadležnost zdravstvene zaštite koj pripada kantonu. Opština Bihać je u 2011. godini za zdravstvo izdvojila 45.844 KM ili 0.14% od ukupnog Budžeta.

## **6. Infrastruktura u opštini**

### 6.2. Zadovoljstvo **postojećom** infrastrukturom

Infrastruktura	Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom					
	Selo			Grad		
	Zadovoljan	Delimično zadovoljan	Nezadovoljan	Zadovoljan	Delimično zadovoljan	Nezadovoljan
Električna energija	68%	32%	0%	49%	41%	10%
Voda za piće	54%	43%	3%	41%	48%	10%
Kanalizacija	8%	43%	49%	19%	43%	38%
Grijanje	60%	35%	5 %	41%	38%	21%
Školstvo	30%	49%	22%	38%	51%	8%
Zdravstvo	19%	60%	22%	25%	49%	24%
Putevi i ulice	8%	87%	5%	24%	56%	19%
Internet	22%	8%	0%	11%	27%	0%

Sudeći po rezultatima Upitnika, stanovnici Bihaća su najviše nezadovoljni postojećim kanalizacijama. Za ostale infrastrukturne segmente možemo reći da imaju prolaznu ocjenu prema stepenu zadovoljstva anketiranih Bišćana. Iako u gradu uopšte ne postoji sistem centralnog grijanja, oni nisu u velikoj mjeri izražavali svoje nezadovoljstvo prema ovakvom stanju.

## **7. Životna sredina**

### 7.1. Životna sredina u lokalnom okruženju

Da li imate razloga, da <b>se žalite na neki od sljedećih problema?</b>	Veoma mnogo razloga	Mnogo razloga	Neki razlozi	Nema razloga	(Ne znam)
Buka	10%	39%	37%	14%	0%
Zagađenje vazduha	6%	20%	46%	27%	1%
Divlje deponije	2%	33%	48%	17%	0%

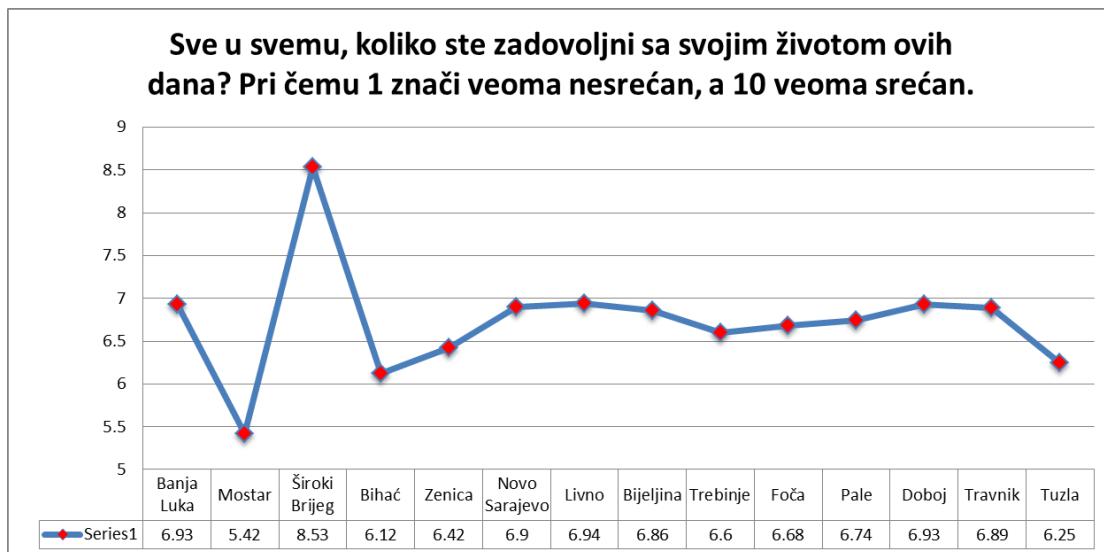
Za razliku od infrastrukture, nezadovoljstvo ekološkim uslovima životne sredine nije baš prisutno. Anketirni Bišćani kažu da svaki od pomenutih segmenata, buka, zagađenje vazduha

i divlje deponije, ne odgovaraju njihovim potrebama. Tako je svaki od ovih segmenata sa dvije trećine ili više glasova ocijenjen kao nezadovoljavajući.

## **8. Subjektivno bogatstvo**

### **8.1. Zadovoljstvo životom**

Zadovoljstvo životom u opština

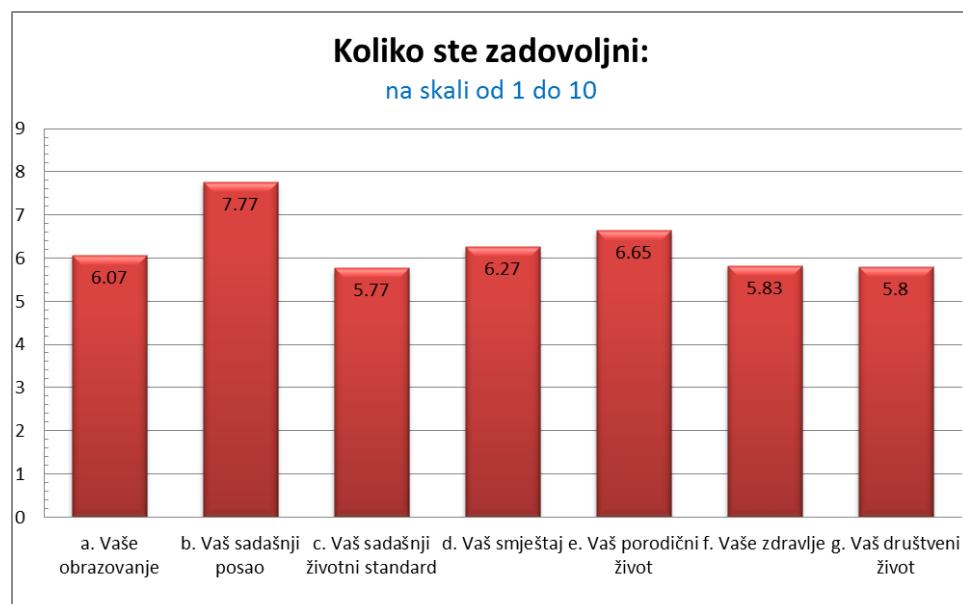


Prosječna ocjena zadovoljstva životom, kako pokazuje sprovedeni Upitnik, iznosi 6.12. Za razliku od prošlogodišnje prosječne ocjene koja je iznosila 7,01, primjetan je pad zadovoljstva.

### **8.2. Komponente zadovoljstva životom**

Za razliku od prošle godine kada je porodični život za stanovnike Bihaća bio izvor nejvećeg

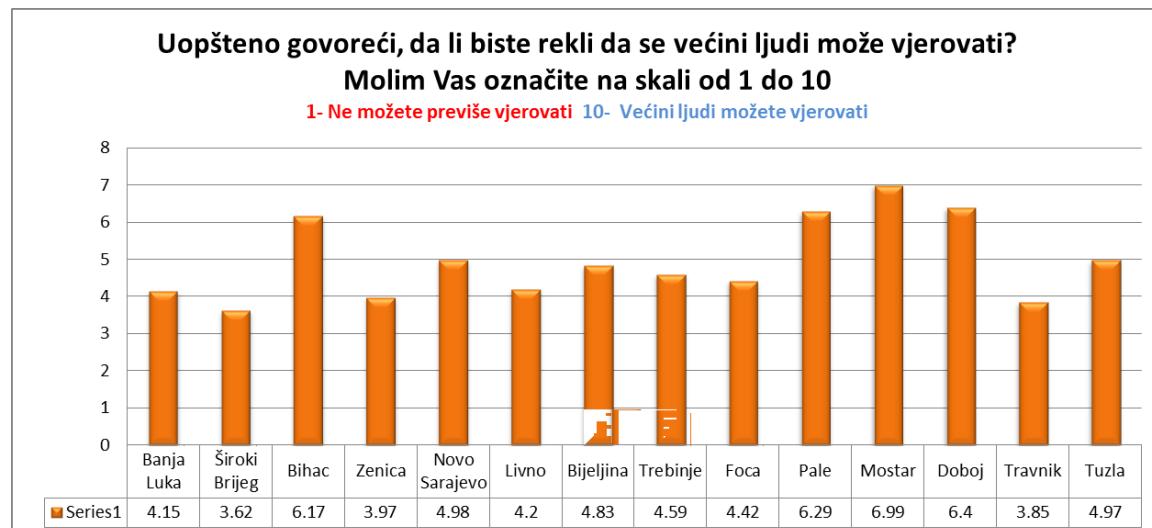
zadovoljstva, ove godine to predstavlja posao, pa tek na drugom mjestu porodični život. Zatim smještaj, obrazovanje, zdravle i društveni život. Na poslednjem mjestu je, kao i u



većini drugih gradova i opština BiH, zadovoljstvo životnim standardom.

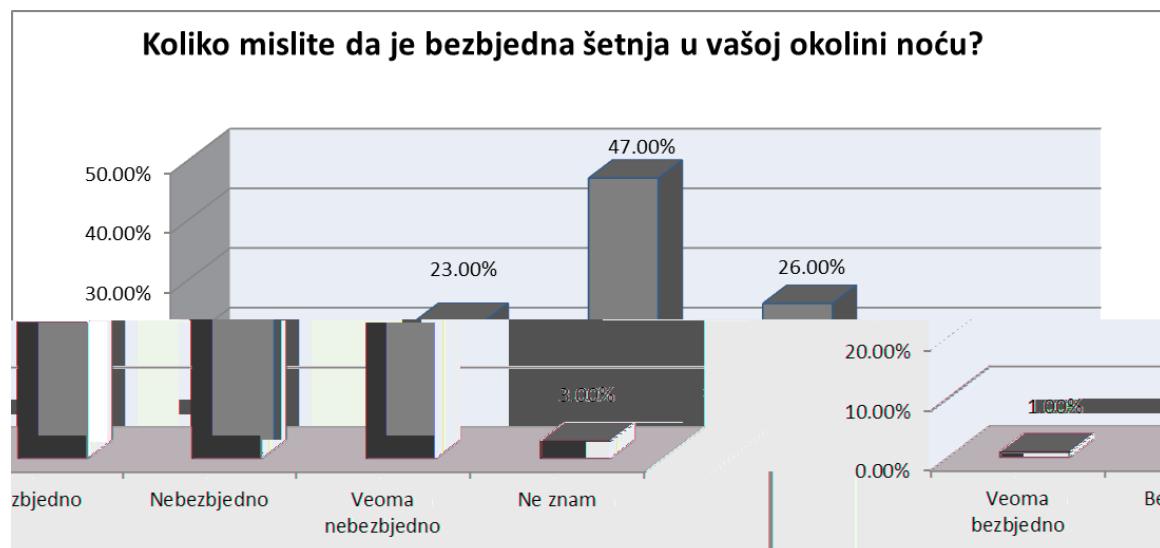
## 9. Uočeni kvalitet društva

### 9.1. Poverenje u ljude



Prosječna ocjena od 6,17 stepena povjerenja prema drugim osobama/ljudima pokazuje određeni napredak u odnosu na prošlogodišnju ocjenu koja je bila 4,58 kada povjerenje nije prelazilo prosjek na skali od 1 do 10. Nizak stepen pepovjerenja je smetnja dobroj komunikaciji među ljudima i kao takva se odražava loše na razvoj društva. Ovaj napredak kod anketiranih Bišćana predstavlja nadu u napredak.

### 9.2. Bezbjedno susjedstvo



Subjektivni osjećaj bezbjednosti je kod stanovnika Bihaća se u odnosu na prošlu godinu veoma smanjio. Preko tri četvrtine Bišćana se ne osjeća bezbjedno, dok se nešto manje od jedne četvrtine

anketiranih osjeća bezbjedno. Vjerovatno je da su određena ubistva i povećanje broja teških krađa uticali da se građani osjećaju mnogo manje bezbjedno nego prethodne godine.

### 9.3. Bezbjednost građana

Prema podacima Odsjeka za analitiku, statistiku i dokumentaciju MUP-a Unsko-sanskog kantona, na području opštine Bihać je u toku 2010. godine zabilježeno 176 krivičnih djela teške krađe, dok je u 2011. godini ovaj broj povećan na 204. Rast broja teških krađa je nastavljen i u 2012. godini pa su tako nadležni organi zabilježili 214 ovih djela.

Broj evidentiranih saobraćajnih nesreća na području opštine Bihać u 2012. godini je iznosio 941. U odnosu na 2011. godinu kada je evidentirano 1012 saobraćajnih nesreća, bilježimo smanjenje.

### 9.4. Javne usluge

#### Lokalna uprava kao servis građana

Ukupan broj zaposlenih u organima lokalne uprave Bihaća, u 2012. godini je 281. Iako je budžet u deficitu približno 3 miliona maraka, broj zaposlenih je povećan za 36 novozaposlenih u odnosu na 2011. godini kada je bilo 245 uposlenih. Ako uporedimo ukupan broj radnika u lokalnoj upravi sa ukupnim procijenjenim brojem stanovnika, dobijemo da na jednog zaposlenog u opštine dolazi 219 stanovnik.

Izdvajanja iz budžeta za plate i doprinose zaposlenih u Administrativnoj službi u 2012. godini su iznosila 7.716.176 KM ili 28.52% od ukupne budžetske potrošnje. Poređenja radi u 2011. godini (koja nije bila izborna) kao što smo rekli broj zaposlenih je bio manji a izdvajanja iz budžeta za njihove plate i doprinose su iznosila 6.725.630 KM.

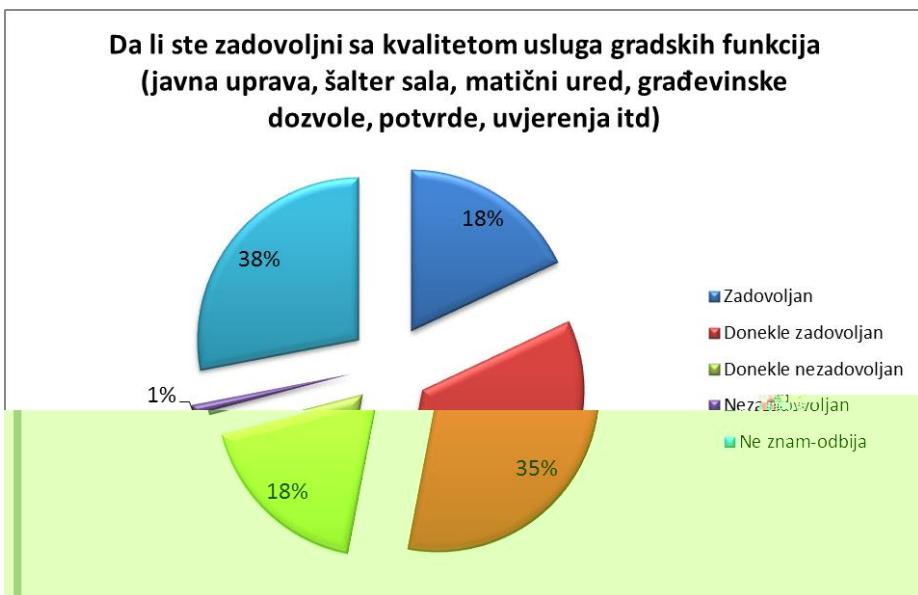
Vijećnici opštine Bihać primaju 300 KM mjesični paušal plus 200 KM po održanoj sjednici.

Opštinsko vijeće je predstavnički organ građana Opštine i organ lokalne samouprave izabran na temelju opštег biračkog prava. Opštinsko vijeće je organ odlučivanja, koji donosi opšte akte i druge akte u okviru samoupravnog djelokruga Opštine, te obavlja druge poslove u skladu s ustavom, zakonom i statutom. Ima trideset (30) vijećnika.

Izdvajanja za mjesne zajednice je u 2012. godini bilo 85.261 KM ili 1,38 KM po glavi stanovnika. Poređenja radi u 2011. godini je izdvojeno 109.444 odnosno 1,78 KM po glavi stanovnika.

Organi mjesne zajednice su: Savjet mjesne zajednice i Predsjednik mjesne zajednice. Dana 12. i 13. decembra 2009. godine održani su izbori prvi put tajnim glasanjem u 35. mjesnih zajednica koliko ih ima opština Bihać, za 35. predsjednika i 171. člana savjeta mjesnih zajednica na mandatni period od četiri godine.

## Kvalitet usluga opštinskih funkcija



Više od polovine anketiranih stanovnika opštine Bihać izražava svoje zadovoljstvo kvalitetom opštinskih funkcija. Približno petina anketiranih građana nije zadovoljna radom opštinskih službi, dok istovremeno veliki broj građana 38% ne želi da odgovori na ovo pitanje.

## Odvoženje smeća

Računi za odvoz smeća su od februara 2012. godine poskupjeli i iznose 8,35 KM po domaćinstvu mjesечно. Iste usluge su građani u 2011. godini plaćali 7,35 KM sa PDV-om po domaćinstvu. Povećanje cijene odvoza smeća je uslijedilo nakon što je Opštinsko vijeće Bihaća na posljednjem zasjedanju dalo saglasnosti na jedinstvene cijene prikupljanja, odvoza i odlaganja otpada. JKP Komrad Bihać povećanje cijene opravdava konstantnim poskupljenjem goriva u poteklih nekoliko godina.<sup>6</sup>

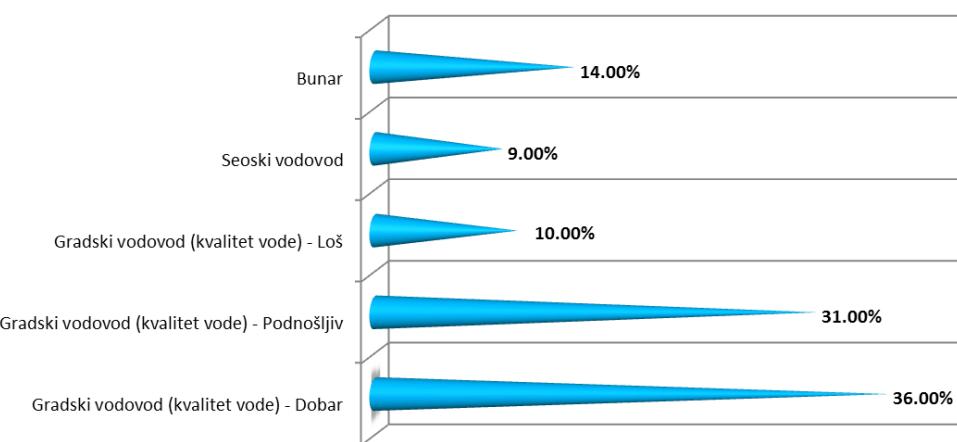
## Grijanje u zimskom periodu

Najveći problem s kojim se Bihać suočava jeste neriješeno javno centralno grijanje. Ranije su postojale dvije toplane koje su zbog neredovnog plaćanja i nemara njihovog rukovodstva ugašene. Sada se stanovnici uglavnom griju na drva a pored toga nemaju ni šupe za skladištenje ogrevnog drveta pa su zelene površine oko zgrada upotrijebljene za ovu namjenu. Sve ukupno ostavlja ružnu sliku urbanog dijela opštine zbog ovakve situacije.

<sup>6</sup> Izvor: <http://www.kip.ba/2012/01/27/od-narednog-mjeseca-skuplji-odvoz-smeca-u-bihacu-sta-je-slijedece-video/>

## Kvalitet vodosnabdevanja

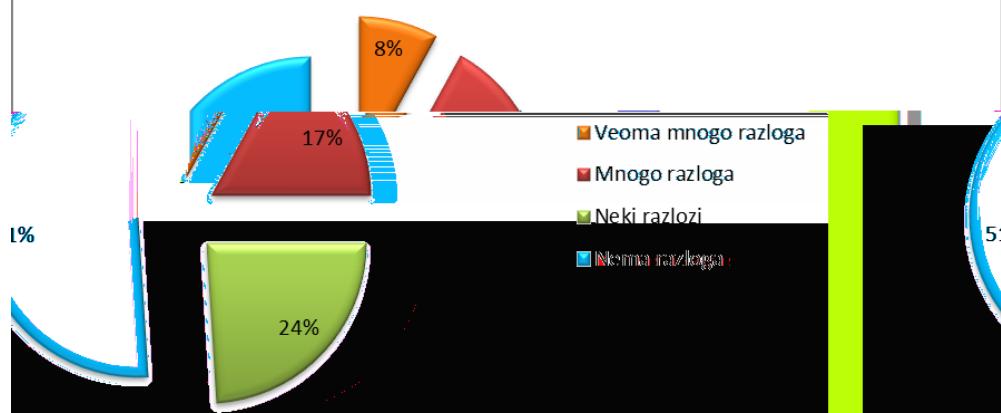
### Kakav je kvalitet vodosnabdjevanja?



Cijena vode u Bihaću je 0,94 KM/m<sup>2</sup> stambenog prostora plus 0,47 KM/m<sup>2</sup> za kanalizaciju. Poredeći sa stanem u 2011. godini kanalizacija je poskupjela

za 0,22 KM/m<sup>2</sup>. Tako Bišćani plaćaju ukupno usluge vodosnabdijevanja i kanalizacije 1,41 KM/m<sup>2</sup> umjesto ranijih 1,19 KM/m<sup>2</sup> sa PDV-om.

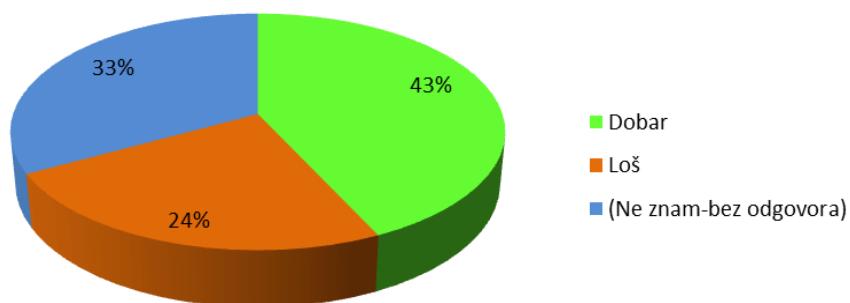
### Da li imate razloga, da se žalite na: d) Kvalitet vode



Približno polovina anketiranih građana ima razloge da se žali na kvalitet vode. Nezadovoljstvo je izraženo u rasponu od veoma mnogo razloga do nekih razloga. Za dva procenta više je onih građana koji nemaju zamjerke na kvalitet vode.

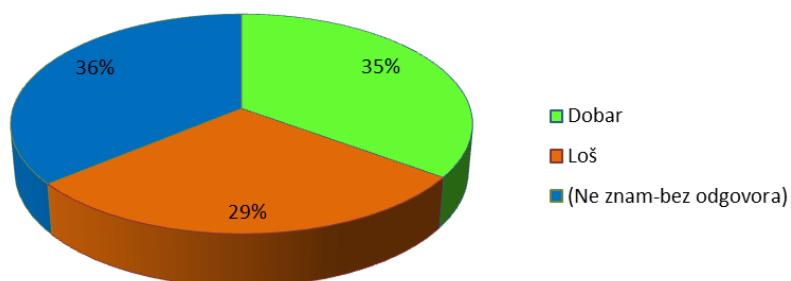
## Kvalitet komunikacije lokalne uprave i građana

### Kakav je kvalitet komunikacije lokalne uprave sa građanima? Preko lokalnih televizija



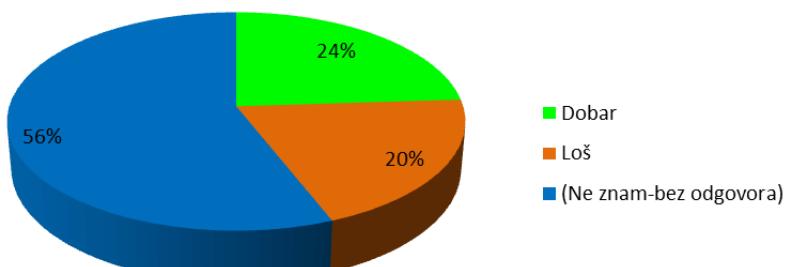
Da je lokalna televizija u obezbjeđuje dobar kvalitet komunikacije građana i lokalne vlasti, smatra manje od polovine anketiranih građana. U isto vrijeme trećina anketiranih nije izrazila mišljenje o ovoj stvari, dok četvrtina anketiranih smatra da je komunikacija predstavnika lokalne uprave i građana putem lokalne televizije loša.

### Kakav je kvalitet komunikacije lokalne uprave sa građanima? Preko lokalnog radija



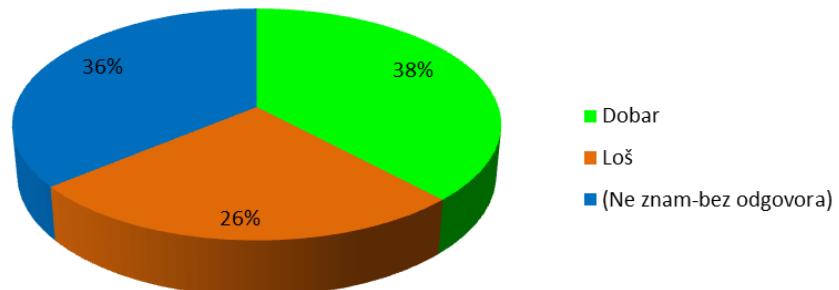
Lokalni radio ima nešto lošiju ocjenu. Malo više od trećine anketiranih smatra da je komunikacija lokalnih vlasti i građana dobra putem lokalnog radija, manje od trećine ima suprotno mišljenje, dok se najveći procenat anketiranih nije izjasno po ovom pitanju.

### Kakav je kvalitet komunikacije lokalne uprave sa građanima? Javni nastupi (tribine, i sl)



Najlošiju ocjenu je dobila komunikacija lokalnih vlasti sa građanima putem javnih nastupa i tribina. Dok je nešto manje od četvrtine anketiranih građana ovaj vid komunikacije ocijenila kao dobar, petina anketiranih smatra da je loš. Istovremeno više od polovine anketiranih građana nema mišljenje o kvalitetu komunikacije u ovom obliku.

### Kakav je kvalitet komunikacije lokalne uprave sa građanima? Preko lokalne štampe



Kvalitet komunikacije lokalne uprave i građana, dvije trećine anketiranih stanovnika Bihaća ocjenjuje kao dobar. Svaki deseti Biscanin smatra da je kvalitet komunikacije putem lokalne štampe loš, dok je bez mišljenja po ovom pitanju četvrtina građana.

## 9.5. Kultura, sport, rekreacija, turizam, NVO

### Zadovoljstvo sa ponuđenim kulturnim sadržajem

Institucija kulture	Zadovoljstvo ponuđenim kulturnim sadržajem		
	Zadovoljan	Uglavnom zadovoljan	Nezadovoljan
Pozorište	7.0%	30.0%	17.0%
Muzej	4.0%	32.0%	21.0%
Biblioteka	7.0%	30.0%	15.0%
Galerija	5.0%	23.0%	10.0%
Koncert	2.0%	19.0%	13.0%

U prosjeku za svaku od navedenih stavki, približno polovina anketiranih građana Bihaća nije izrazila svoje mišljanje. I pored toga, Bišćani su većinom zadovoljni ponuđenim sadržajima kulture.

### Zadovoljstvo sa ponuđenim sportskim sadržajem



Približno trećina anketiranih građana nije zadovoljna postojećom infrastrukturom za bavljenje sportom. Istovremeno više građana, 39% smatra da postoji dovoljno sportskih terena, sala i igrališta na području opštine za ove potrebe. Tu je takođe i trećina anketiranih koji nemaju mišljenje po ovom pitanju.

#### Izdvajanje iz budžeta za rekreaciju, kulturu i religiju

Za rekreaciju, kulturu i religiju, iz opštinskog budžeta je u 2012. godini izdvojeno 1.074.859 KM ili 3,97% ukupnih budžetskih rshoda. Poređena radi u 2011. godini je izdvojeno 1.378.546 KM za rekreaciju, kulturu i religiju, od čega za rekreaciju 786.267 KM, za kulturu 548.279 a za religiju 44.000 KM.

### **III POREĐENJE MEĐU POSMATRANIM GRADOVIMA I OPŠTINAMA**

#### ***1. Poređenje među posmatranim opštinama i gradovima po setovima indikatora objektivnog kvaliteta života***

##### **1.1. Ekonomска ситуација**

<b>Grad/Opština</b>	Broj bodova (max 14,4)
Banjaluka	10,44
N. Sarajevo	9,522
Š. Brijeg	8,899
Mostar	7,41
Livno	6,239
Travnik	5,713
Zenica	5,622
Doboj	5,291
Bihać	5,204
Bijeljina	5,108
Tuzla	4,97
Trebinje	4,489
Foča	3,997
Pale	3,378

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: nivo prihoda (BDP, prihodi po domaćinstvu), nivo siromaštva, dugove domaćinstva, subjektivno ekonomsko naprezanje (sastavljanje „kraja s krajem“), i prosječnu platu u opštini.

BDP po glavi stanovnika u opštinama<sup>7</sup> za 2011. godinu varirao je od 5.600 i 5.844 KM u Foči i Doboju, do 10.963 i 18.827 u Banjaluci i Novom Sarajevu. Ove opštine/gradovi zauzimale su slične pozicije i kada je u pitanju istraživanje provedeno godinu dana ranije, s tim što je generalno u većini opština došlo do blagog povećanja BDP-a nakon godinu dana. Nivo BDP-a u svim opštinama u 2011. godini dat je u Aneksu 3, tabela 3.

Prema rezultatima istraživanja, najveće prosječne prihode po domaćinstvu ostvaruju stanovnici Širokog Brijega, oko 1.655 KM mjesечно, dok je ovaj iznos najmanji u Palama, oko 565 KM. Istovremeno, procenat domaćinstava sa prihodom manjim od 600 KM u Širokom Brijegu je 6,3%, a u Bihaću preko 40%.

Najveća prosječna neto plata u posmatranim opštinama u 2012. godini bila je u Novom Sarajevu, 1.038 KM, dok je najniža prosječna plata u Travniku, 694 KM. Ove dvije lokalne zajednice bile su na čelu, odnosno začelju liste i u istraživanju provedenom godinu dana ranije.

Najveći broj ispitanika koji je imao većih poteškoća "sastaviti kraj s krajem" je na području opština Trebinje, Pale i Foča, a upravo ove opštine bile su na začelju tabele i u istraživanju provedenom godinu dana ranije. Grad Banjaluka nalazi se najbolje pozicioniran po ovom istraživačkom pitanju kako ove, tako i prošle godine.

---

<sup>7</sup> U vrijeme finalizacije izvještaja nije bilo dostupnih podataka za 2012. godinu. Za procjenu BDP-a po opštinama korišćena formula Federalnog zavoda za razvoj, gdje se kao ulazni podaci koriste broj zaposlenih i prosječna plata u opštini i entitetu, te BDP entiteta.

Najveću učestalost dugovanja (za plaćanje računa, komunalije, struja, itd.) domaćinstva imali su ispitanici na području Pala, Mostara i Foče, a najpovoljnija situacija po ovom parametru bila je u Travniku i Širokom Brijegu.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 14,4 bodova i u tom smislu predstavlja najznačajniji od 8 setova indikatora. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

## 1.2. Stanovanje i lokalno okruženje

Grad/Opština	Broj bodova (max. 9,6)
Š. Brijeg	8,804
Livno	6,889
N. Sarajevo	6,815
Tuzla	6,717
Travnik	6,667
Pale	6,625
Doboj	6,624
Banjaluka	6,533
Bijeljina	6,504
Mostar	6,369
Bihać	6,365
Trebinje	6,351
Foča	6,337
Zenica	6,114

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: vlasnička struktura domaćinstava (lično vlasništvo, najam), površina stambenog prostora i lično zadovoljstvo ispitanika vlastitim smještajem.

Prema rezultatima istraživanja, prosječna površina stambenog prostora u svim posmatranim opštinama je  $73m^2$ . Najveću prosječnu kvadraturu stambenog prostora imaju ispitanici u Širokom Brijegu, čak  $130m^2$ , dok u ostalim posmatranim gradovima ona varira od  $63m^2$  do  $76m^2$ . U svim opštinama, prosječna ocjena sopstvenog smještaja na skali od 1 do 10 bila je iznad 5, i to najniža u Zenici (5,7) a najviša u Širokom Brijegu (8,8). Najveći pad u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije napravila je Zenica, sa 2. na posljednje mjesto, dok je Široki Brijeg zadržao prvu poziciju.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 9,6 bodova.

Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

### **1.3. Zaposlenje, obrazovanje i vještine**

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: zaposlenost, izdvajanja iz budžeta za obrazovanje, uočena sigurnost posla (procjena vjerovatnoće za gubitak zaposlenja), te obrazovanje i vještine (korišćenje interneta, stručno usavršavanje i razne obuke).

<b>Grad/Opština</b>	Broj bodova (max. 12)
Š. Brijeg	9,441
Banjaluka	8,302
Trebinje	7,784
Mostar	7,759
N. Sarajevo	7,529
Tuzla	6,965
Zenica	6,022
Bijeljina	5,295
Travnik	5,264
Livno	5,079
Pale	5,031
Bihać	4,55
Doboj	4,348
Foča	2,97

Prema rezultatima istraživanja, najpovoljnija situacija po pitanju broja zaposlenih osoba je na području opštine Novo Sarajevo, gdje na 3 stanovnika dolazi 1 zaposleni. Slijede Banja Luka, Tuzla, Mostar i Trebinje sa oko 4 stanovnika na 1 zaposlenog. Najteža situacija u ovoj oblasti je u opštinama Livno i Foča, gdje na 7 stanovnika dolazi 1 zaposlena osoba. Redoslijed opština po ovoj kategorizaciji nije se promijenio u odnosu na godinu dana ranije, ali je primjetno blago pogoršanje stanja u većini posmatranih opština po pitanju broja zaposlenih osoba.

procenat onih koji su u 2012. godini imali neki dodatni vid obrazovanja (u prosjeku 17% od broja ispitanih), u vidu kurseva, treninga, i sl., što je ipak blago povećanje u odnosu na 2011. godinu kada je taj procenat bio ispod 15%. Od malog broja ispitanika koji su imali kurseve i obuke, većina se odnosila na obuke vezane za sadašnji

posao i strane jezike, zatim računare. Indikativno je da je vrlo mali broj ispitanika prošao obuke doobrazovanja i prekvalifikacije zavoda za zapošljavanje (3,9%).

Internet svakodnevno koristi skoro 70% ispitanika na području Grada Banjaluka, dok je u Bihaću i Foči takvih ispod 15%, a čak 65% - 70% ispitanika u ovim opštinama odgovorilo je da uopšte ne koristi internet.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 12 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

### **1.4. Struktura domaćinstva i odnosi u porodici**

<b>Opština/Grad</b>	Broj bodova (max. 12,8)
Banjaluka	11,443
Š. Brijeg	10,771
Zenica	10,01
Mostar	9,619

N. Sarajevo	9,274
Tuzla	8,966
Livno	8,774
Travnik	8,749
Pale	8,531
Bihać	8,275
Foča	7,597
Trebinje	7,386
Doboj	6,093
Bijeljina	5,203

Ovaj set indikatora, zbog specifičnosti i širine oblasti koju obuhvata, uključivao je samo 2 ključna indikatora, i to prirodni priraštaj stanovništva i zadovoljstvo porodičnim životom.

Prema rezultatima istraživanja, od posmatranih 14 opština, 9 ima negativan prirodni priraštaj. Među ostalima sa pozitivnim prirodnim priraštajem, najbolja situacija je u Banjaluci i Zenici, iako se u većini opština može konstatovati pogoršanje u odnosu na 2011. godinu, što je i generalni trend u većini opština u posljednjih nekoliko godina.

Zadovoljstvo porodičnim životom u prosjeku je u svim opštinama dobilo relativno visoku ocjenu na skali od 1 do 10, i ona se kreće od oko 6,5 u Bihaću i Trebinju, pa do 8,5 u N. Sarajevu i 9,4 u Širokom Brijegu.

Broj članova po domaćinstvu u posmatranim opštinama varira od oko 2 u Bihaću, do oko 3,5 u Širokom Brijegu i Mostaru, međutim, nije jednostavno dati kvalifikaciju u kojoj mjeri uticaj na vrijednost ovog indikatora ima nizak prirodni priraštaj, a u kojoj mjeri stepen odvajanja mladih i zasnivanje porodice.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 12,8 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

## 1.5. Zdravlje i zdravstvo

Opština/Grad	Broj bodova (max. 13,6)
Trebinje	12,708
Bijeljina	12,64
Foča	9,997
Livno	9,474
Pale	9,474
Banjaluka	9,202
Doboj	8,697
Tuzla	8,534
N. Sarajevo	8,244
Bihać	7,771
Travnik	7,556
Mostar	7,101
Š. Brijeg	6,755
Zenica	6,047

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: ocjena kvaliteta zdravstvenih usluga i pristupačnost zdravstvenih ustanova, broj ljekara u primarnoj zdravstvenoj zaštiti (PMZ), te budžetska izdvajanja za zdravstvo.

Prema rezultatima istraživanja, najpovoljniji omjer broja stanovnika na jednog ljekara u PMZ je u Mostaru, gdje na oko 550 stanovnika dolazi 1 ljekar, što je značajno poboljšanje u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije. Slijede Trebinje i Novo Sarajevo, a najnepovoljnija situacija je u opštinama Livno i Bihać, gdje na oko 1.300 stanovnika dolazi 1 ljekar u PMZ. Ipak, može se konstatovati da je u većini posmatranih opština blago poboljšan omjer ljekara i broja stanovnika u odnosu na period od prije godinu dana.

Zadovoljstvo pruženim zdravstvenim uslugama temeljeno je na pitanjima koja su se odnosila na troškovima da se dođe do

ljekara, udaljenost do ambulante, kašnjenje u dobijanju pomoći, te čekanje na uslugu ljekara tokom dana. Gledano prosječno za sva 4 pitanja, najviše razloga da se žale imali su ispitanici sa područja Zenice i Mostara, dok je najbolja situacija na području Livna, Bijeljine, Foče i Pala. Budžetska izdvajanja za oblast zdravstva iz opštinskih budžeta u 2012. godini varirala su od 1,7% u Trebinju i 1,5 u Bijeljini<sup>8</sup>, dok Široki Brijeg i Novo Sarajevo nisu izdvajali budžetska sredstva za zdravstvo u 2012. godini<sup>8</sup>. Među posmatranim opštinama u FBiH, najviša izdvajanja za zdravstvo imali su Travnik i Zenica, oko 0,4% od ukupnog budžeta opštine.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 13,6 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

## 1.6. Infrastruktura

Opština/Grad	Broj bodova (max. 4,8)
Doboj	3,874
Trebinje	3,593
Livno	3,572
Pale	3,493
Š. Brijeg	3,455
Travnik	3,334
Bijeljina	3,305
N. Sarajevo	3,282
Tuzla	3,145
Foča	3,012
Bihać	3,007
Zenica	2,985
Banjaluka	2,615
Mostar	2,593

Ovaj set indikatora uključivao je (ne)zadovoljstvo sljedećim parametrima čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: električna mreža, sistem vodosnabdijevanja, kanalizacija, grijanje, školski objekti, zdravstveni objekti, putevi i ulice, te internet infrastruktura, sa ponuđenim odgovorima zadovoljan, djelimično zadovoljan i nezadovoljan.

Gledano prosječno za sve posmatrane kategorije infrastrukture, najmanje zadovoljsva infrastrukturom iskazali su ispitanici sa područja Mostara i Banjaluke, dok je najviše zadovoljstva infrastrukturom iskazano na području Doboja, Trebinja i Livna. Iako ispitanicima nisu direktno postavljena pitanja zadovoljstvom cijene pojedinih usluga koje imaju veze sa posmatranim kategorijama infrastrukture (npr. vodosnabdijevanje, el. energija, grijanje), na temelju datih odgovora može se konstatovati da je i taj parametar uticao na davanje odgovora u vezi zadovoljstva infrastrukturom.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 4,8 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

---

<sup>8</sup> Zdravstvo u FBiH u potpunoj je nadležnosti kantona, ali Zakon o lokalnoj samoupravi ne sprječava opštine da u cilju poboljšanja kvaliteta zdravstvenih usluga i kvaliteta života građana izdvajaju sredstva za ovu namjenu. Navedena konstatacija ipak ne sugerira opštinama koje izdvajaju mala sredstva za ovu oblast da to u svakom slučaju čine, nego da sagledaju realne potrebe građana i budžetske mogućnosti i u oblastima koje nisu direktna nadležnost lokalne samouprave.

## 1.7. Životna sredina

Opština/Grad	Broj bodova (max. 4,8)
Pale	4,8
Livno	4,486
Doboj	4,392
Š. Brijeg	4,375
Travnik	4,255
Tuzla	4,093
Bijeljina	3,995
N. Sarajevo	3,987
Foča	3,976
Trebinje	3,923
Banjaluka	3,367
Bihać	2,967
Zenica	2,536
Mostar	1,981

## 1.8 Uočeni kvalitet društva

Opština/Grad	Broj bodova
Pale	4,893
Š. Brijeg	4,549
Doboj	4,384
Foča	4,263
Trebinje	4,252
Livno	4,16
Zenica	4,135
Bijeljina	3,806
Tuzla	3,781
Banjaluka	3,774
Travnik	3,742

Ovaj set indikatora uključivao je sljedeće indikatore čija je vrijednost ulazila u izračunavanje kvaliteta života građana: povjerenje u ljude, bezbjedno susjedstvo, bezbjednost građana (opšta bezbjednost i bezbjednost u saobraćaju), javne usluge (efikasnost i efektivnost lokalne uprave kao servisa građana, komunalne usluge), kultura, sport i rekreacija.

Rezultati istraživanja govore da je generalno u svim posmatranim opštinama nizak nivo povjerenja u ljude, što govori između ostalog o opštoj slici bosanskohercegovačkog društva. Ipak, došlo je do blagog poboljšanja u odnosu na istraživanje provedeno godinu dana ranije, kada je samo u jednoj od posmatranih opština data prosječna ocjena iznad 5, a na skali od 1 do 10. U ovogodišnjem istraživanju, ispitanici na području opština Pale, Doboj, Foča i Široki Brijeg dali su ocjene između 6 i 7. Najniža prosječna ocjena stepena povjerenja u ljude data je u Mostaru, 3,6.

U poređenju sa brojem stanovnika, najveći broj teških/provalnih krađa zabilježen je u Tuzli, gdje je ukupan broj teških krađa u 2012. godini nešto preko 1.300, odnosno jedna krađa na

100 stanovnika, što je ipak značajno smanjenje u odnosu na 2011. godinu<sup>9</sup>. Skoro isti odnos je i u Novom Sarajevu, koje je istovremeno i u najlošijem položaju po pitanju saobraćajnih nezgoda, 1860 nezgoda ili jedna na 40 stanovnika – skoro identično kao i 2011. godine. Najpovoljnija situacija po pitanju teških krađa je u Širokom Brijegu (1880 st. na 1 krađu, značajno bolje nego 2011. godine kada je Š. Brijeg takođe imao najbolji rezultat), ali i Trebinju i Foči, gdje je omjer 1100 odnosno 1050 stanovnika na 1 krađu. Najmanje saobraćajnih nezgoda u odnosu na broj stanovnika u 2012. godini desilo se u Palama, samo 69 nezgoda, odnosno jedna na 390 stanovnika, a ova opština je najbolju poziciju sa sličnim omjerom držala i godinu dana ranije.

Istovremeno, ispitanici su noćne štetnje kao bezbjedne u najvećoj mjeri ocijenili na području opština Široki Brijeg i Foča, a najlošiju ocjenu ovaj indikator dobio je u Mostaru i Novom Sarajevu, koje je zadnje mjesto na rang listi po ovom indikatoru imalo i godinu dana ranije.

### **Lokalna uprava kao servis građana**

Administrativni aparat u svim opštinama još je glomazniji i skuplji nego što je to bio ranije. Lokalna zajednica sa najvećim brojem uposlenih u lokalnoj administraciji u odnosu na broj stanovnika je Trebinje, gdje na jednog administrativca dolazi manje od 170 stanovnika. Ne zaostaje ni Foča i Mostar, sa omjerom 172, odnosno 189 administrativaca na jednog stanovnika. Godinu dana ranije, sve tri pomenute opštine imale su bolji odnos nego sada. Najpovoljniji odnos među posmatranim opštinama i gradovima ima Banjaluka, sa 669 stanovnika na jednog administrativca. Slijede Travnik i Zenica, sa 505 odnosno 400 stanovnika na jednog zaposlenog u lokalnoj administraciji. Radi poređenja, težnje razvijenih zemalja EU u kontekstu funkcionalnosti i efikasnosti administrativnog aparata idu ka 1 – 1,5 promila, odnosno 1 administrativca na 1000-1500 stanovnika.

Istovremeno, posmatrane opštine značajna sredstva izdvajaju za finansiranje administrativnog aparata, i to u rasponu od 13,2%<sup>10</sup> kao što je slučaj u Banjaluci, do 28,5% u Bihaću. Naknade odbornicima još drastičnije variraju od 220 KM u Livnu, do 850 KM u Banjaluci. Kada su u pitanju izdvajanja za najučestaliji vid učešća građana u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou – mjesne zajednice, najviša izdvajanja su u opštini Tuzla i čine 1% od ukupnog budžeta, dok nekoliko lokalnih zajednica (Banjaluka, N. Sarajevo, Foča i Pale) nisu planirali izdvajanja za rad mjesnih zajednica u 2012. godini.

Najveći nivo zadovoljstva kod usluga koje pruža lokalna administracija (šalter sala. matična služba, građ. dozvole, potvrde, itd.) izražen je kod ispitanika na području opština Trebinje i Livno, a najmanji kod ispitanika sa područja grada Mostara. Istovremeno, kvalitet

---

<sup>9</sup> 2011 teška krađa, ili 1 krađa na 65 stanovnika

<sup>10</sup> U Gradu Doboju u 2012. godini sredstva namijenjena za primanja lokalne administracije činila su udio od 12,7% od ukupnog budžeta, ali iz razloga velikog kreditnog zaduženja koje je povećalo ukupnu budžetsku masu. u 2011. godini, u Doboju su izdvajanja za plate administracije činila preko 30% udjela u lokalnom budžetu.

komunikacije lokalne uprave sa građanima kroz različite vidove (tv, radio, štampa, javni događaji...), u prosjeku je najbolje ocijenjen u Travniku, a najlošije u Širokom Brijegu.

## Komunalne usluge

U oblasti komunalnih usluga, nalazi CCI govore da u posmatranim opštinama, najskuplju vodu piju građani Bijeljine i Tuzle, sa cijenom od  $1,39\text{KM}/\text{m}^3$ , odnosno  $1,24\text{ KM}/\text{m}^3$ . Za razliku od njih, građani Zenice vodu plaćaju svega  $0,47\text{ KM}/\text{m}^3$ , Ako se vodovod i kanalizacija gledaju kao jedinstven sistem, građani Bijeljine plaćaju drastično najveću cijenu, i to  $2,78\text{ KM}/\text{m}^3$ , i to iz razloga što se cijena kanalizacije naplaćuje jednakom kao i cijena vode, što je jedinstven slučaj u BiH. Planirani trend daljeg godišnjeg poskupljenja vode i kanalizacije u Bijeljini zaustavljen je u 2012. godini, iako je ranijim ugovorom o izgradnji kanalizacione mreže definisano godišnje povećanje cijene vode i kanalizacije od 9% plus godišnja inflacija. Međutim, već u 2013. došlo je do novog poskupljenja vode, a mirovanje cijene vode u 2012. godini povezuje se sa činjenicom da su te godine bili lokalni izbori i da je aktuelna vlast zaustavila poskupljenje vode u formi predizbornog trika.

Od posmatranih opština, najjeftinije centralno grijanje plaćaju građani Tuzle,  $1,68\text{ KM}/\text{m}^2$  tokom šestomjesečne grejne sezone, dok je u Banjaluci i Travniku ta cijena 2 puta veća. Najvišu cijenu centralnog grijanja plaćaju građani Foče,  $4,13\text{ KM}/\text{m}^2$ , ali se radi o sistemu sa izuzetno malim brojem korisnika, dok se većina grada grije sopstvenim sistemima i pećima.

Ovaj set indikatora, od ukupno 80 bodova za objektivni kvalitet života, maksimalno je mogao odnijeti 8 bodova. Rang lista posmatranih opština prema ovom setu indikatora data je u tabeli.

## **RANG LISTA OPŠTINA I GRADOVA PREMA OBJEKTIVNOM KVALITETU ŽIVOTA**

Ukupno gledajući, prema svih osam setova indikatora objektivnog kvaliteta života, najveći indeks kvaliteta života dobijen je za opštinu Široki Brijeg, i iznosi 57,049, od mogućih 80,00. Najniži indeks kvaliteta života dobijen je za opštinu Bihać, i iznosi 41,364. U poređenju sa ranijim istraživanjem prije godinu dana, prve 3 lokalne zajednice (Široki Brijeg, Banjaluka i Novo Sarajevo) zadržale su čeone pozicije, ali je generalno prisutan trend pada vrijednosti indeksa kvaliteta života u odnosu odnosu na prošlu godinu. Tako su npr. neke opštine popravile poziciju na rang listi, ali im je vrijednost indeksa kvaliteta života manja nego što je bila godinu dana ranije. Pregled indeksa za sve posmatrane opštine, sa uporednim prikazom u odnosu na 2012. godinu, dat je u tabeli koja slijedi.

Rang	Opština/Grad	Indeks 2013.	Indeks (rang) 2012.
1.	Š. Brijeg	57,049	57,889 (1)
2.	Banjaluka	55,675	57,516 (2)
3.	N. Sarajevo	51,937	56,084 (3)
4.	Trebinje	50,486	47,852 (10)
5.	Livno	48,673	47,35 (11)
6.	Tuzla	47,172	48,777 (9)
7.	Pale	46,225	47,333 (12)
8.	Bijeljina	45,856	49,311 (8)
9.	Mostar	45,647	53,65 (4)
10.	Travnik	45,279	49,369 (7)
11.	Doboj	43,703	44,468 (13)
12.	Zenica	43,469	53,122 (5)
13.	Foča	42,149	41,369 (14)
14.	Bihać	41,364	50,505 (6)

## **2. Poređenje među posmatranim opštinama i gradovima po indikatorima subjektivnog kvaliteta života**

Opština/Grad	Ocjena
Široki Brijeg	8,53
Livno	6,94
Doboj	6,93
Banjaluka	6,93
Novo Sarajevo	6,9
Travnik	6,89
Bijeljina	6,86
Pale	6,74
Foča	6,68
Trebinje	6,6
Zenica	6,42
Tuzla	6,25
Bihać	6,12
Mostar	5,42

U izračunavanje subjektivnog kvaliteta života, korišćena su 3 seta indikatora: generalno zadovoljstvo životom, komponente zadovoljstva (obrazovanje, posao, sadašnji životni standard, smještaj, porodični život, zdravlje, društveni život), i lična sreća.

Na pitanje "Sve u svemu, koliko ste na skali od 1 do 10 zadovoljni svojim životom ovih dana?", najveću prosječnu ocjenu dali su ispitanici na području opštine Široki Brijeg (8,53), zatim Livno, Doboj i Banjaluka (6,93), a najnižu Mostar (5,42) i Bihać (6,12). Ostale prosječne ocjene zadovoljstvom životom po opština date su u tabeli.

**Pregled prosječnih ocjena po pojedinačnim komponentama zadovoljstva  
dat je u tabeli koja slijedi:**

<b>Koliko ste zadovoljni sa Vašim:</b>								
<b>Opština/ Grad</b>	<b>Obrazova- njem</b>	<b>Sada- šnjim poslom</b>	<b>Sadašnji m životnim standa- rdom</b>	<b>Smješta- jem</b>	<b>Porod- ičnim životom</b>	<b>Zdra- vljem</b>	<b>Društve- nim životom</b>	Prosjek kompon enti zadovolj stva
Š. Brijeg	8,06	7,84	6,15	8,83	9,4	8,33	8,17	8,11143
N. Sarajevo	7,68	7,35	6,25	7,72	8,49	7,3	6,93	7,38857
Banjaluka	7,27	7,2	5,92	7,42	7,88	7,46	7,52	7,23857
Livno	7,49	6,95	6,46	7,44	7,84	7,2	7,13	7,21571
Doboj	7,35	6,91	6,3	7,3	8,01	7,52	6,86	7,17857
Pale	7,45	6,29	5,94	6,91	8,23	7,7	6,7	7,03143
Tuzla	7,22	7	5,73	7,09	7,74	6,92	6,61	6,90143
Mostar	6,77	6,79	4,87	6,07	7,76	7,85	6,41	6,64571
Bijeljina	6,12	6,54	5,5	6,64	7,13	6,88	6,93	6,53429
Travnik	5,78	7,23	5,21	6,45	7,06	6,31	7,19	6,46143
Foča	7,12	6,73	4,45	6,37	7,16	6,4	6,68	6,41571
Bihać	6,07	7,77	5,77	6,27	6,65	5,83	5,8	6,30857
Zenica	5,59	7,07	4,68	5,67	7,09	5,87	6,63	6,08571
Trebinje	4,95	4,89	6,05	6,28	6,17	6,51	6,57	5,91714

## Indeks lične sreće

Opština/Grad	Indeks lične sreće (max. 10)
1. Š. Brijeg	8,75
2. Livno	7,76
3. N. Sarajevo	7,63
4. Doboj	7,49
5. Banjaluka	7,29
6. Bijeljina	7,04
7. Pale	6,98
8. Foča	6,86
9. Trebinje	6,79
10. Tuzla	6,68
11. Bihać	6,14
12. Travnik	5,89
13. Zenica	5,8
14. Mostar	5,53

Na pitanje "Označite na skali od 1 do 10 koliko ste srećni? Pri čemu 1 znači veoma nesrećan, a 10 veoma srećan", najbolja prosječna ocjena lične sreće data je na području opština Široki Brijeg, a najslabija na području Mostara (5,53), Zenice (5,8) i Travnika (5,89). Ostale prosječne ocjene lične sreće date su u tabeli.

## RANG LISTA OPŠTINA I GRADOVA PREMA SUBJEKTIVNOM KVALITETU ŽIVOTA

Ukupno gledajući, prema svim indikatorima subjektivnog kvaliteta života, najveći indeks kvaliteta života dobijen je za opštinu Široki Brijeg i iznosi 25,41 od mogućih 30,00. Najniži indeks kvaliteta života dobijen je za Mostar, i iznosi 17,46. Pregled indeksa za ostale posmatrane opštine dat je u tabeli.

Opština/Grad	Indeks subj. <b>kv. života</b> (max 30)
1. Š. Brijeg	25,41129
2. Livno	21,80614
3. N Sarajevo	21,79671
4. Doboј	21,51771
5. Banja Luka	21,39171
6. Pale	20,69829

## **ZAKLJUČAK**

Prema ukupnim rezultatima istraživanja o kvalitetu života građana, opština Bihać se ove godine nalazi na poslednjem, četrnaestom, mjestu sa indeksom kvaliteta 41,369 od ukupno mogućeg 80,000. Prošlogodišnji indeks kvaliteta je bio znatno viši i iznosio 50,505 i tada Bihać zauzimao šesto mjesto između četrnaest posmatranih gradova i opština. U ovogodišnjem istraživanju je primijećen generalni pad indeksa kvaliteta i u drugim gradovima i opštinama, ali je u Bihaću pad posebno izražen.

Ovogodišnje istraživanje pokazuje da je Bihać najlošiji po procentualnom izdvajaju za plate i doprinose zaposlenih, što je 28,5% ukupnih budžetskih rashoda. Pored toga opština nema centralno grijanje, kvalitet društvenog povjerenja i osjećaj bezbjednosti je nizak. Takođe su loše ocjene zdravstvenih usluga, kao i zaposlenost.

Ukupno gledajući, novoj vlasti u Bihaću predstoji mnogo posla na stabilizaciji budžeta, razvoju privrede i poticaja zapošljavanju, kao i završavanje primarnih infrastrukturnih poslova kao što su putevi i kanalizacioni sistem.

## **ANEKS 1. Izračunavanje seta indikatora za opštinu Bihać**

Opština: Bihać

### 1. INDIKATOR EKONOMSKOG STANJA

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost	Prosj. vrijednost	Stvarno stanje
Nivo prihoda	Nivo BDP po glavi stanovnika	0.2	10	1.78
	Prihodi po domaćinstvu	0.2	10	2.56
Nivo siromaštva		0.15	7.5	1
Dugovi domaćinstva		0.15	7.5	7.81
Subjektivno ekonomsko naprezanje		0.15	7.5	3.448
Prosječna plata u opštini/gradu		0.15	7.5	6.05
<b>Indikator ekonomskog stanja</b>			<b>14,4* x/50</b>	<b>5.204</b>

### 2. INDIKATOR STANOVANJA I LOKALNOG OKRUŽENJA

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost	Prosj. vrijednost	Stvarno stanje
Vlasnička struktura	vlasništvo stambenog prostora	0.3	9	7.8
Životni prostor	kvadratura stana/kuće	0.3	9	5.94
Zadovoljstvo sa stanovanjem	zadovoljstvo stambenim prostorom	0.4	12	6.27
				7.524

### 3. INDIKATOR ZAPOSLENJA, OBRAZOVANJA I VJEŠTINA

<b>Indikator</b>	<b>Parametri</b>	<b>Rang/ maksimalna vrijednost</b>	<b>Prosj. vrijednost</b>	<b>Stvarno stanje</b>
Zaposlenost	odnos br. stanovnika i br. zaposlenih	0.4	16	5.67
Izdvajanje iz budžeta za obrazovanje		0.35	14	1
Uočena sigurnost posla	vjerovatnoća da se ostane bez posla	0.15	6	6.5005
Obrazovanje i vještine	Korišćenje interneta	0.05	2	2.98
	Obrazovanje ili treninzi (kursevi)	0.05	2	1
<b>Indikator zaposlenja, obrazovanja i vještina</b>			12,0* x/40	<b>4.550</b>

### 4. INDIKATOR STRUKTURE DOMAĆINSTVA I ODNOSA U PORODICI

<b>Indikator</b>	<b>Parametri</b>	<b>Rang/ maksimalna vrijednost</b>	<b>Prosj. vrijednost</b>	<b>Stvarno stanje</b>
Prirodni priraštaj stanovništva		0.5	10	6.28
Zadovoljstvo porodičnim životom		0.5	10	6.65
<b>Indikator strukture domaćinstva i odnosa u porodici</b>		12,8* x/20		<b>8.275</b>

## 5. INDIKATOR ZDRAVLJA I ZDRAVSTVA

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost	Prosj. vrijednost	Stvarno stanje
Kvalitet zdravstvenih usluga  Pristupnost zdravstvenim ustanovama	Kašnjenje u dobijanju pomoći  Čekanje na uslugu doktora u toku dana  Udaljenost od ambulante, bolnice, medicinskog centra  Troškovi da se dođe kod doktora	0.6	24	8.14
Broj lječara u prim.zdr. zaštiti	u odnosu na broj stanovnika	0.1	4	5
Izdvajanje iz budžeta za zdravstvo		0.3	12	1.1
<b>Indikator zdravlja i zdravstva</b>			13,6* x/40	<b>7.771</b>

## 6. INDIKATOR INFRASTRUKTURE

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost	Prosj. vrijednost	Stvarno stanje
Zadovoljstvo postojećom infrastrukturom	Električna mreža	1                    10	6.265	6.265
	Voda za piće			
	Kanalizacija			
	Grijanje			
	Školski objekti			
	Zdravstveni objekti			
	Putevi i ulice			
	Internet			
Indikator infrastrukture			4,8* x/10	3.007

## 7. INDIKATOR ŽIVOTNE SREDINE

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost	Prosj. vrijednost	Stvarno stanje
Životna sredina u lokalnom okruženju	Buka	0.35	3.5	5.26
	Zagađenje vazduha	0.35	3.5	7.195
	Divlje deponije	0.3	3	6.07
<b>Indikator životne sredine</b>		4,8* x/10		<b>2.967</b>

## 8. INDIKATOR UOČENOG KVALITETA DRUŠTVA

Indikator	Parametri	Rang/ maksimalna vrijednost	Prosj. vrijednost	Stvarno stanje
Povjerenje u ljude		0.1	5	3.97
Bezbjedno susjedstvo		0.15	7.5	4.015
Bezbjednost građana	Teške krađe	0.08	4	1.95
	Bezbjednost na putevima	0.07	3.5	1.64
Komunalne usluge i ostalo	Kvalitet usluga opštinskih funkcija	0.1	5	6.27
	Cijena odvoza smeća	0.03	1.5	8.75
	Cijena centralnog grijanja	0.06	3	5.5
	Cijena vode za piće	0.06	3	3.84
	Kvalitet komunikacije uprave i građ.	0.04	2	5.962
	Broj zaposlenih u lok. admin.	0.04	2	1.93
	Izdvajanje za plate i doprinose iz budžeta za zaposlene u lok. administraciji	0.06	3	1
	Visina primanja odbornika	0.04	2	6
Kultura, sport, rekreacija	Izdvajanje iz budžeta za rad mjesnih zajednica	0.04	2	3.88
	Zadovoljstvo sa ponuđenim kulturnim sadržajem	0.05	2.5	5.042
	Zadovoljstvo sa ponuđenim sportskim sadržajem	0.04	2	4.599
	Izdvajanje iz budžeta za rekreaciju, kulturu i religiju	0.04	2	2.59
				0.518

<b>Indikator uočenog kvaliteta društva</b>			8,0* x/50	<b>3.224</b>
--	--	--	--------------	--------------

**INDEKS KVALITETA ŽIVOTA ZA OPŠTINU:** **41.364**

Set indikatora	Rang/Vrijednost		Indeks
Ekonomski stanje	0.18	14.4	5,204
Stanovanje i lokalno okruženje	0.12	9.6	6,365
Zaposlenje, obrazovanje i vještine	0.15	12	4,550
Struktura domaćinstva i odnosi u porodici	0.16	12.8	8,275
Zdravlje i zdravstvo	0.17	13.6	7,771
Infrastruktura	0.06	4.8	3,007
Životna sredina	0.06	4.8	2,967
Uočeni kvalitet društva	0.1	8	3,224
INDEKS KVALITETA ŽIVOTA	(max. 80)		41,364

Prosječek zadovoljstva											
Opština/Grad	Vaše obrazovanje	Vaš sadašnji posao	Vaš sadašnji životni standard	Vaš smještaj	Vaš porodični život	Vaše zdravlje	Vaš društveni život	Prosječek komponenti zadovoljstva	Prosječek opštег zadovolj. životom	Indeks lične sreće	Indeks subjektivnog kvaliteta života
Široki Brijeg	8.06	7.84	6.15	8.83	9.4	8.33	8.17	8.11143	8.53	8.75	25.4113
Livno	7.49	6.95	6.46	7.44	7.84	7.2	7.13	7.21571	6.94	7.76	21.8061
Novo Sarajevo	7.68	7.35	6.25	7.72	8.49	7.3	6.93	7.38857	6.9	7.63	21.7967
Doboj	7.35	6.91	6.3	7.3	8.01	7.52	6.86	7.17857	6.93	7.49	21.5177
Banja Luka	7.27	7.2	5.92	7.42	7.88	7.46	7.52	7.23857	6.93	7.29	21.3917
Bijeljina	6.12	6.54	5.5	6.64	7.13	6.88	6.93	6.53429	6.86	7.04	20.4489
Pale	7.45	6.29	5.94	6.91	8.23	7.7	6.7	7.03143	6.74	6.98	20.6983
Foča	7.12	6.73	4.45	6.37	7.16	6.4	6.68	6.41571	6.68	6.86	19.9641
Trebinje	4.95	4.89	6.05	6.28	6.17	6.51	6.57	5.91714	6.6	6.79	19.3564
Tuzla	7.22	7	5.73	7.09	7.74	6.92	6.61	6.90143	6.25	6.68	19.7233
Bihać	6.07	7.77	5.77	6.27	6.65	5.83	5.8	6.30857	6.12	6.14	18.5477
Travnik	5.78	7.23	5.21	6.45	7.06	6.31	7.19	6.46143	6.89	5.89	19.3843
Zenica	5.59	7.07	4.68	5.67	7.09	5.87	6.63	6.08571	6.42	5.8	18.4011
Mostar	6.77	6.79	4.87	6.07	7.76	7.85	6.41	6.64571	5.42	5.53	17.4621

Opština/Grad	Indeks subjektivnog kvaliteta života
1. Š. Brijeg	25.4113
2. Livno	21.8061
3. N Sarajevo	21.7967
4. Doboј	21.5177
5. Banja Luka	21.3917
6. Pale	20.6983
7. Bijeljina	20.4489
8. Foča	19.9641
9. Tuzla	19.7233
10. Travnik	19.3843
11. Trebinje	19.3564
12. Bihać	18.5477
13. Zenica	18.4011
14. Mostar	17.4621

Opština/Grad	Indeks lične sreće
1. Š. Brijeg	8.75
2. Livno	7.76
3. N. Sarajevo	7.63
4. Doboј	7.49
5. Banjaluka	7.29
6. Bijeljina	7.04
7. Pale	6.98
8. Foča	6.86
9. Trebinje	6.79
10. Tuzla	6.68
11. Bihać	6.14
12. Travnik	5.89
13. Zenica	5.8
14. Mostar	5.53

## ANEKS 2 - Uporedne tabele subjektivnog i objektivnog kvaliteta života građana

### Indeks kvaliteta života u opštinama BiH (po rangu)

Opština	Set indikatora								Indeks objekt. kvaliteta života (max 80)
	Ek. stanje (max 14,4)	Stanovanje i lok. okruženje (max 9,6)	Zaposlenje, obrazovanje i vještine (max 12)	Struktura domaćinstva i odnosi u porodici (max 12,8)	Zdravlje i zdravstvo (max 13,6)	Infrastr. (max 4,8)	Životna sredina (max 4,8)	Uočeni kvalitet društva (max 8)	
<b>1. Š. Brijeg</b>	8,899	8,804	9,441	10,771	6,755	3,455	4,375	4,549	57,049
2. Banjaluka	10,44	6,533	8,302	11,443	9,202	2,615	3,367	3,774	55,675
3. N. Sarajevo	9,522	6,815	7,529	9,274	8,244	3,282	3,987	3,283	51,937
4. Trebinje	4,489	6,351	7,784	7,386	12,708	3,593	3,923	4,252	50,486
5. Livno	6,239	6,889	5,079	8,774	9,474	3,572	4,486	4,16	48,673
6. Tuzla	4,97	6,717	6,965	8,966	8,534	3,145	4,093	3,781	47,172
7. Pale	3,378	6,625	5,031	8,531	9,474	3,493	4,8	4,893	46,225
8. Bijeljina	5,108	6,504	5,295	5,203	12,64	3,305	3,995	3,806	45,856
9. Mostar	7,41	6,369	7,759	9,619	7,101	2,593	1,981	2,816	45,647
10. Travnik	5,713	6,667	5,264	8,749	7,556	3,334	4,255	3,742	45,279
11. Doboј	5,291	6,624	4,348	6,093	8,697	3,874	4,392	4,384	43,703
12. Zenica	5,622	6,114	6,022	10,01	6,047	2,985	2,536	4,135	43,469
<b>13. Foča</b>	3,997	6,337	2,97	7,597	9,997	3,012	3,976	4,263	42,149
<b>14. Bihać</b>	5,204	6,365	4,55	8,275	7,771	3,007	2,967	3,224	41,364

**Uporedna analiza indeksa kvaliteta života**

<b>Opština</b>	Indeks objektivnog kvaliteta <b>života</b> (max 80)	Indeks subj. <b>kvaliteta života</b> (max 30)	<b>Indeks lične sreće</b> (izdvojeno) (max 10)
1. Š. Brijeg	57,049	25,41129	8,75
2. Banjaluka	55,675	21,39171	7,29
3. N. Sarajevo	51,937	21,79671	7,63
4. Trebinje	50,486	19,35643	6,79
5. Livno	48,673	21,80614	7,76
6. Tuzla	47,172	19,72329	6,68
7. Pale	46,225	20,69829	6,98
8. Bijeljina	45,856	20,44886	7,04
9. Mostar	45,647	17,46214	5,53
10. Travnik	45,279	19,38429	5,89
11. Doboj	43,703	21,51771	7,49
12. Zenica	43,469	18,40114	5,8
13. Foča	42,149	19,96414	6,86
14. Bihać	41,364	18,54771	6,14

## ANEKS 3 – tabelarni pregled nekih od vrijednosti korišćenih za mjerjenje kvaliteta života

*Tabela 1*

OPŠTINA/ GRAD	BUDŽET 2011.	% ZDRA- VSTVO	% OBRAZO- VANJE	% KULTURA, REKREACIJA RELIGIJA	% PLATE LA	% RAD MZ	NAKN- ADE SO/OV (KM)
Banjaluka	177.476.000	0,7	8,14	4	13,2	0	850
Bihać	27.046.152	0,02	0,43	3,97	28,53	0,32	500
Bijeljina	54.871.687	1,5	4,7	15,2	22,9	0,33	700
Doboj	47.323.807	0,52	2,7	8,61	12,7	0,001	790
Foča	10.800.000	0,36	2,18	6,87	20,02	0	350
Livno	13.056.000	0,08	13,3	7,81	20,83	0,31	220
Mostar	54.632.584	0,25	9,6	6,7	26,8	0,04	300
N. Sarajevo	25.282.587	0	2,08	1,56	18,35	0	400
Pale	10.406.652	0,23	0,48	3,61	18,02	0	450
Š. Brijeg	8.950.964	0	18,91	7,1	24,56	0,94	350
Travnik	12.595.000	0,4	1,4	6,5	21,7	0,5	450
Trebinje	21.463.222	1,74	10,8	10,53	19,09	0,11	500
Tuzla	49.869.081	0,02	5,3	5,4	22,8	1	770
Zenica	33.518.475	0,4	5	12,00	21	0,2	600

**Tabela 2**

<b>OPŠTINA/ GRAD</b>	<b>BROJ STANOVNIKA</b>	<b>BROJ STANOVNIKA NA 1 ZAPOSLENU OSOBU</b>	<b>BR. STANOVNIKA NA 1 LJEKARA U PRIM. ZDR. <b>ZAŠTITI</b></b>	<b>BROJ STANOVNIKA NA 1 ZAPOSLENOG U OAS</b>
Banjaluka	227.603	3,8	956	669
Bihać	61.564	5,2	1338	219
Bijeljina	109.167	5,5	1010	351
Doboj	77.672	6,2	1.214	289
Foča	24.293	7,1	971	172
Livno	31.727	7,6	1269	338
Mostar	111.833	4,0	551	189
N. Sarajevo	73.584	3,0	799	364
Pale	26.182	5,1	1090	308
Široki Brijeg	26.359	4,1	775	307
Travnik	54.567	5,0	1.091	505
Trebinje	30.764	4,1	733	167
Tuzla	131.778	4,1	662	268
Zenica	127.296	5,0	1.298	401

**Tabela 3**

<b>OPŠTINA/ GRAD</b>	<b>BR STANOVNIKA</b>	<b>BDP PO GLAVI STANOVNIKA</b>	<b>PROSJEČNA NETO PLATA</b>	<b>% NEZAPOLENI H U ODNOSU NA BR. ST.</b>
Banjaluka	227.603	10.963	954	8
Bihać	61.564	6.743	887	16,3
Bijeljina	109.167	6.552	796	13
Doboj	77.672	5.844	822	15,1
Foča	24.293	5.600	907	12,7
Livno	31.727	6.021	873	12,2
Mostar	111.833	10.203	960	14
N. Sarajevo	73.584	18.827	1 038	12,4
Pale	26.182	7.208	837	13,5
Š. Brijeg	26.359	7.276	738	14,4
Travnik	54.567	6.115	694	14,7
Trebinje	30.764	9.192	837	12,7

**Tabela 4**

OPŠTINA/ GRAD	CIJENA VODE (KM/m <sup>3</sup> )	CIJENA ODVOZA SMEĆA KM/m <sup>2</sup>	CIJENA GRIJANJA (KM/m <sup>2</sup> /6 mj.)
Banjaluka	0,88	0,12	3,30
Bihać	1,1	0,11	nema cg
Bijeljina	1,39	0,11	2,75
Doboj	0,90	0,12	1,95
Foča	0,69	0,10	4,13
Livno	1,15	0,12	0,0982 <sup>11</sup>
Mostar	0,92	0,11	nema cg
N. Sarajevo	1,22	0,11	2,78
Pale	0,7	0,14	2,70
Š. Brijeg	1,11	0,13	nema cg
Travnik	0,94	0,10	3,36
Trebinje	0,85	0,13	nema cg
Tuzla	1,24	0,10	1,68
Zenica	0,47	0,10	2,80

<sup>11</sup> U Livnu se cijena grijanja iskazuje mjerenjem utroška toplotne energije (0,0982 KM/kWht)

**Tabela 5**

OPŠTINA/ GRAD	BR STANOVNIKA	PRIRODNI <b>PRIRAŠTAJ</b> J 2008	PRIRODNI <b>PRIRAŠTAJ</b> 2009	PRIRODNI <b>PRIRAŠTAJ</b> 2010	PRIRODNI <b>PRIRAŠTAJ</b> 2011	PRIRODNI <b>PRIRAŠTAJ</b> 2012
Banjaluka	227.603	203	276	175	223	nema pod.
Bihać	61.564	-118	-234	-256	-330	-8
Bijeljina	109.167	-178	-60	-263	-337	nema pod.
Doboj	77.672	-256	-330	-191	-305	nema pod.
Foča	24.293	-75	-65	-112	-106	nema pod.
Livno	31.727	-65	-79	-41	-62	-34
Mostar	111.833	-27	-37	-19	56	53
N. Sarajevo	73.584	-92				

**Tabela 6**

<b>OPŠTINA/ OPŠTINA/GRAD</b>	<b>BR STANOVNIKA</b>	<b>BR. SAOBRAĆAJ. NEZGODA U ODN. BR. STAN</b>	<b>BR. TEŠKIH KRAĐA</b>
Banjaluka	227.603	1:88	1:386
Bihać	61.564	1:65	1:288
Bijeljina	109.167	1:141	1:423
Doboj	77.672	1:162	1:293
Foča	24.293	1:242	1:1056
Livno	31.727	1:97	1:474
Mostar	111.833	1:108	1:303
N. Sarajevo	73.584	1:40	1:106
Pale	26.182	1:379	1:818
Š. Brijeg	26.359	1:153	1:1882
Travnik <sup>12</sup>	54.567	1:84	1:284
Trebinje	30.764	1:111	1:1099
Tuzla	131.778	1:98	1:100
Zenica	127.296	1:68	1:151

<sup>12</sup> Podaci za 2011. godinu

**Tabela 7**

<b>OPŠTINA/ OPŠTINA/GRAD</b>	<b>BR STANOVNIKA</b>	<b>BR. KORISNIKA JAVNE KUHINJE</b>	<b>% ISPITANIKA SA ISPOD <b>600 KM MJESEČNIH PRIHODA</b></b>
----------------------------------	--------------------------	--	--